

A
„CSAK SZOROSAN”

BUDAPESTI
KÖNYVKERESKEDŐ-SEGÉDEK EGYESÜLETÉNEK
TÖRTÉNETE.

AZ EGYESÜLET
HUSZONÖTÉVES FENNÁLLÁSÁNAK JUBILÁRIS ÜNNEPÉLYE ALKALMÁBÓL

IRTA
SENNOVITZ ADOLF
E. TAG.

—❧ SZERZŐ TULAJDONA. ❧—

BUDAPEST.
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRS. NYOMÁSA.
1898.

Mélyen tisztelt vendégkoszorú!

Kedves tagtárs urak!

Hagyományainkhoz hiven egyesületünk ez idén is üli alapításának évforduló ünnepélyét. Ez egyszer azonban a szokottnál ünnepiesb módon kíván kifejezést adni afölötti örömének, hogy ezidén immár huszonötödször köszöntött be rá az a nap, a melyen huszonöt év előtt ez egyesület megalakult. S mert a jubileumok korszakát éljük: közös akarattal és megegyezéssel elhatároztuk, hogy az 1898-iki évfordulót jubiláris ünneppé avatjuk s azt, e nem éppen gyakori szép alkalomból, méltóan meg is ünnepeljük.

Tisztelt tagtársaink úgy is tudják, de kedves kötelességünknek tartjuk ezt mélyen tisztelt vendégeinknek is elmondani, — nevezetesen azoknak, kik nem tartoznak a magyar könyvkereskedelem cégéres kötelekébe, hogy a »Csak szorosán«, budapesti könyvkereskedő-segédek egylete, mely immár huszonöt esztendő óta szakadatlanul áll fenn, voltaképen egy oly egyesület, melynek czélja alapszabályaink első pontja szerint semmi más, mint a segédek között való kartársias élet előmozdítása és a hazai könyvkereskedelem, de különösen a segédek érdekeinek képviselése. Egyesületünk eddig több gátló viszonyok terhe alatt nem vállalkozhatott bárminemű magasabb színvonal elérésére, de hogy a kitűzött kettős célnak mindenkor

megfelelni törekedett, s a jelenben is, szilárdabb és fejlettebb viszonyai között, minden erejével törekszik: ezt mi sem bizonyítja ékeesebben, mint az, hogy »annyi bal-szerencse közt, oly sok vizsály után« ma is fennáll, gyarapodik, virul, s huszonöt éves jubileumát üli meg!

Ezeket előrebocsátva, nem csak alkalomszerűnek de ünnepélyünkhöz méltónak, sőt elengedhetlennek tartjuk, hogy *egyletünk multjára* — bárha csak futólag is — egy pár pillantást vessünk, mert huszonöt év kétségkívül már számot tevő idő bármelyik egyesület életében, hát még az olyanében mint a miénk, mely csak nagy küzdelmek s katasztrófák árán s csak vezér-férfiainak lankadatlan buzgalma s tevékenysége mellett tarthatta fenn magát e hosszú idő alatt s csak így juthatott megszilárdulásának s virágzásának ama stádiumába, a melyen ma áll, gyarapszik és virul.

Ha széttekintünk egyletünk huszonöt éves történetén, önkénytelenül jut eszünkbe földünk ős története, az ő kaotikus kezdeteitől, valamennyi természeti átalakulásain át egészen megszilárdulása korszakáig. De ezen merész hasonlatot csak úgy méltóztassanak venni, mint vette például Hoitsy. aki megengedte, hogy a »kicsike ember a nagy természettől« vehesse példáit. — Tehát igenis, egyletünk is átment hasonló metamorphosisokon, melyek — földünkéihez hasonlóan — összekötve voltak mindennemű eruptiókkal s katasztrófákkal — a miéink persze csak dióhéjban. — Egyletünknek is megvan a maga első-, másod-, harmad- s negyedik kora, melyek lassankénti fejlődését, hanyatlását vagy újra felélédését, aztán megszilárdulását jelölik. — Mert hiszen tagadhatatlan, hogy az emberi társadalom is csak az ő természet törvényeit kénytelen követni s amint az emberi társadalom nagyjában s egészében

nyilatkozik meg: úgy üti rá az egyesületi kül- és bel-életre is az ő váltakozó korainak a bélyegét. Pedig huszonöt év alatt egy társas egylet, mely annyi meg annyi elevenségből, mozgékonyaságból s duzzadó életörömből van összealkotva, akár csak a föld gyomrának minden izzó, puha vagy kemény alkatrésze, — mondom, huszonöt év alatt egy társas egylet igen sokon mehet keresztül s egyletünk sokon keresztül is ment, és azért nem csoda, hogy igazán változatos, mozgalmas és tanulságos története is van. Hiába mondják némelyek, hogy egyletünknek nincs is története. Nincs igazuk, s előadásom maga fogja őket czáfolni.

Tehát tekintsük először egyletünk ós -- vagy praeisztoritus korát, azon kort tudniillik, mely a budapesti magyar könyvkereskedő-segédék társas és egyesületi életet felöleli a »Csak szorosan« egyletünknek megalapítása előtti időkben.

Mióta könyvkereskedő-segéd van bárhol a világon, mint az irodalom és szellemi élet egyik szerény, de nélkülözhetetlen napszámosa, illetve terjesztő közege: azóta a társulási ösztön és szükség jellemzi e fiatal, nyüzsgő-pezsgó vérű, többé-kevésbbé felvilágosodott, többé-kevésbbé tanulékony s művelt speciést, melynek németül az a neve, hogy »litterarischer Handwerksbursche«, magyarán mondva pedig: »libris legény«. Régi német krónikákban mint »Bücherknecht« is szerepel; a magyar krónika ellenben (de nem tudjuk biztosan: a Heltai-é vagy már a Túróczy-é?) egyszerűen »Könyves«-nek titulálja. Annyi bizonyos, hogy a szoborig megérlelt Tinódi Sebestyén deák és híres magyar trubadur, mielőtt lantosnak felcsapott volna, fiatalabb korában könyvárus-segéd volt, a ki uton-útszélén, sokadalmokon, bucsukon árulgatta az ön kompo-

nálta, vagy másoktól bizományba átvett históriákat. És ez az általunk legelsőbbben kiderített nagy fontosságú történeti adat nem is olyan tréfa, a minőnek egynémelyike a mélyen tisztelt hallgatók közül tartani fogja. Igenis, mi magyar könyvkereskedő-segédek büszkeséggel vallhatjuk a magunkénak lantos Sebestyén deákot. A ki pedig történeti fölfedezésünkben kételkedik vagy abban nem hisz, annak — annak — no hát annak legyen — a saját hite szerint.

Bizonyos továbbá az is, hogy akármelyikére az idézett megnevezéseknek hallgatott is valamikor a könyvárus-segéd in genere et per omnia regna et provincias: *egyben* mindenha mindnyája egyetértett s azt «szorosan» vallotta is, tudni illik: szeretett s szeret ma is örvendeni fiatal életének; könnyen összeverődött s összeverődik ma is kompániának, asztaltársaságnak, vagy egyletnek. S mert ez így volt már ab Johanne Guttenberg, vagy a Sigismundo Feyerabend, kit szakkronikánk első »nyomtatott« könyvárusnak nevez: hát nálunk Pesten is csak úgy lett, hogy a libris fiatalság mindég érezte és ápolta is a kollegiális együvértartozóság erényét. Szabad óráiban együtt mulatott, disputálgatott — no és mi csürés-tagadás — együtt szidta szükmarku zsarnok «öregeit», a mint ez már egyszer így volt, van és lesz is, míg libris-legény és libris-főnök lesz e maku-laturás sárgolyóbison.

Ime eddig tart a magyar könyvkereskedő-segédek egyesületi élete, őskori történelmének az első fejezete. Ha talán itt-ott hézagos vagy homályos, ám mentsen ki Szabó J. Geológiája, mely bizony itt-ott szintén sántít és Auerbrennerre szorúl.

Praehistorikus időszakunk második fejezetét elfoglalja azon idő, mely a mi »őskor«-unkat középkorunk-

kal váltja föl Középkorunk pedig merészen átugorván több gyászos hazai történeti századot, melynek háborúktól langba borított borzalmas fénye a tudományok és vele a hazai könyvkereskedelemnek szerény világító mécsét úgyszólván majdnem kialuvásig elhomályosította, egyszerre csak a múlt század közepén találja magát, amidőn a szatmári béke utáni időkben Magyarország, lassan-lassan ki-kitörölgeti hosszú tetszhalotti álmát szemeiből és alakulónak indul az új Magyarország modernebb intézményeivel és a béke áldásai közben visszatérő anyagi és szellemi ereje segítségével.

Igaz ugyan, hogy még akkortájt sincsenek semmi adataink arra nézve — s haj! az egykoru pályatársak sirba szálltak anélkül, hogy hirt hagytak volna társas életükről — de azért kétséget sem szenved, hogy Pesten és Budán az időben már voltak ily librislegény-kompániák, midőn a múlt század második felétől kezdve mind sűrűbben megnyíltak a két testvér-városban a könyves-boltok. Persze németek voltak az istenadta libris legények s németek maradtak még akkor is, midőn a pest-budai könyvkereskedelem az 1848-iki nagy időket megérte. Hiszen külföldi volt többnyire a főnök is, külföldiek a segédei s a valódi magyar könyvárus-segéd még oly ritka volt, mint akár a fehér holló. De bezzeg nem is tenyésztették még a magyar segéd faj-táját, hát honnan került volna és ha került volna is, divatban és szükségparancsolta szokásban volt a német. Denique a pár szál magyar librissegéd is azt mondhatta akkor magáról, hogy *nemo in patria — librista!*

A szabadságharcz utáni időkből már kezd derengeni a szaktörténelem homályán keresztül egy pár adat arra nézve, hogy a »Bach-huszárok«-kal együtt hozzánk beözönlött német literarische Handwerksburschoknak

már volt állandó összejöveteli helyük az »Alte Spieluhr«-ban és abban aztán nagyban kultiválták a — sörivást és melléje a — magyarfalást, mindaddig, míg az 1860-ban beköszöntött új alkotmányos aera jó nagyrészüknek a Bach-huszárokkal egyetemben uti lapot nem kötött a talpukra. Ez időtől kezdve a két testvérváros közül különösen Pest kezd rohamosan fejlődni, de magyarosodni is, úgy hogy könyvkereskedői sűrűbben kezdik alkalmazni a honi tenyésztésű libris-legény csemetéket. Jóformán még egészen süldőn-új generatio volt az, a melyen még a jövő korszakban is megérzett a régi germán iskola hazafiatlan szelleme. Ez időkből már neveket is ismerünk, olyakat, miknek hordozói egyrészt még a jelenbe is átszármaztak, mint tiszteltetreméltó princípálisok. Hogy Aigner Lajoson s más derék szakférfiainkon kívül csak az egy néhai Tettey Nándort fölemlítsük, őt, a hatvanas évek egyik hatalmas »sasverő«-jét és e Castorunk hű Polluxát, Wajdits Józsefet, és fogalmat nyerünk arról, hogy az akkori pesti könyvtáros-fiatalságnak minő lelkes, minő imponáló alakok álltak az élén. S hogy különösen Tettey Nándornál maradjunk, ő volt az, a ki kitűnő szervező tehetségével megalapította a pesti kereskedő-ifjaknak ma is virágzó egyesületét, de a kiben mi magyar könyvtáros-segéddek is megtiszteljük a mi első (szerintünk még praehistorikus) egyletünk derék megalapítóját. Sajnos, hogy ezen egyesületről nem maradt ránk semmi adat. Derék megalapítóját csak nem régen kísértük ki utolsó nyugvó helyére. Papirjai sorsáról semmi tudomásunk és a kik még életben vannak az akkori egyleti tagokból, azoktól vajmi kevés a remény, hogy valamit megtudjunk az ő »viselt dolgaikról«! Ne is kutassuk azokat. Elég elmondanunk annyit, hogy

egyletük virágzása után hervadozni kezdett, s hogy midőn az 1873-iki esztendő felvirradt rája, feloszlófélben, nagy beteg aggastyán volt, kibe csak a megifjuhódás csodaszerű processusa birt volna még némi életet lehelni.

Igy záródik a pesti magyar könyvkereskedők egyesületi életének praehisztorikus kora, mely — a földtant tartván meg példának, — az ősidőknek elsőd-, másod s harmadkorát képviseli.

És most már átmegyünk a mi hisztorikus korunkra, tudniillik arra, mely egyletünk megalapításától kezdve a jelenkorig vezeti le társas életünk történetét.

Krisztus születése után 1873-at mutatott a kalendárium — ha jól emlékszünk: a komáromin észleltük meg, — a bomlásnak indult praehisztorikus egylet hiven megmaradt tiz tagja végre-valahára fölébredt tetszhalottaiból. De mielőtt folytatnók, elszomorodott szívvvel ki kell jelentenünk, hogy az akkori egylet hivatalos és bizvást nem hivatalos nyelve még mindig a *német* volt, s a mint tapasztalni fogjuk, még éveken keresztül az maradt, a tisztelt elnökségnek nem magyar voltából.

Ez emlékezetes esztendő virágot fakasztó tavaszán tehát az említett tiz tagból álló s végelgyengülésben szenvedő aggastyán egyesület csakugyan föléledt. Ösztönszerűleg inkább, mint társulati, avagy társulási kötelességtudástól hajtatra, életjelt adott magáról. Így olvasuk ezt az 1873. évi ápril 17-én megtartott közgyűlésének a német jegyzőkönyvében. Emlékezet okáért az erről szóló passzust magyar fordításban ide iktatjuk. Szólt az pedig illetéknépen: »Két évi szünet után a »pest-budai könyvkereskedő-segédék egyleté«-nek elnöksége ismét egy életjelt adott magáról. Elnök, Weismann ápril 20-ára gyűlést hívott egybe, mely megtartatván, egy három

tagu bizottságot nevezett ki az alapszabályok reviziójának végzésére, mi szenvedélyes vitára adott okot. E bizottság eljárván tisztében, elnök május 17-ére közgyűlést hivatott össze stb.»

Ugyancsak a posteritás emlékezetére felsoroljuk most úgy a régi egylet tagjainak a nevét, mint azon tizenegy (helyesen összeszámlálva őket), azon tizenkét nem-tagnak a neveit, kik e közgyűlés alkalmával a fentebb említett megifjuchodási processusnak szolgáltak életmentő s egyletfentartó anyagul.

A régi egylet tiz tagja a következő volt:

Deutsch Zsigmond, Fulda Alajos, Horowitz Guidó, Kókai Lajos, Koller, Krellwitz Edmund, Parsch, Vogel, Weizsmann Adolf és Zipser.

Új tagok:

Aigner Sándor, Dobrowszky Agost, Franke Pál, Gombássy Imre, Grimm Gusztáv, Guttmann, Ladmer A., Makáry Gerő, Robitsek Zsigmond, Schröter T., Spangenberg Fedor és Wolfner József.

Regenerált s új, friss elemekkel erősbödött egyletünk megalapításánál tehát huszonkét tagból állott, kikhez ez év folyamán még vagy tiz új tag csatlakozott, úgy hogy a tagok létszáma 1873-ban 32-re tehető. A május 17-iki közgyűlésen legott megejtették az egyleti elnökség megválasztatását is, mely szerint Vogel (másodválasztásban) elnökül, Horowitz Guidó titkárnul s Deutsch Zsigmond (szinte csak másodválasztással) pénztárnokul lett megválasztva.

Hogy a régi egylet nem talán rossz anyagi helyzete következtében indult volt bomlásnak, legjobban bizonyítja az, hogy az új egylet megalapításakor 307 frt

25 krnyi vagyonnal készpénzben és sorsjegyekben rendelkezett s ezt mintegy hozományul tette le az egyesület pénztárába. Csakhogy — sajna — kevés volt benne az áldás és köszönet. Inkább óhajtott volna, hogy vagyon helyébe jobb, békésebb s higgadtabb karszellemet hozott volna át s hogy azon korhadt elemeket kiutasítsa, melyek a régi egyesületet megmérgezték és az erkölcsi tönk szélére sodorták. Hiszen alig hogy a regenerált, egyesület megalakult, megkezdődtek a régi torzsalkodások és viszályok, miket az ifjúsági hév és tüzes vér, a sértett ambitio, az uralomvágy, avagy más ilyféle ifjúkori meggondolatlanságok és szenvedélyes kedélyállapotok idéztek elő — majdnem minden összejövetelnél. Így például a július 17-iki közgyűlésen olvassuk, hogy Kókai Lajos igen hevesen kél ki a gyakori kirándulások rendezése ellen, melyek az egyesületi vagyont annyira rongálják. Mindamellett a többség győz és a tervezett kirándulást 9—7 szavazat ellenében megszavazza. S mert az idő szerint nincs pénz a kasszában, a sorsjegyek elzálogosítása határoztatik az aug. 2-án tartott heti gyűlésen. »Affaire« affaire-t, követi s Vogel elnök lemondani kénytelen. Helyébe Weizmann Adolfot választják meg elnökül. Az aug. 29-iki heti gyűlés jegyzőkönyve »sehr lebhafter«, »erregte«, sehr erregte« és »hitzige Debatten«-ekről referál, de azért a revideált alapszabályok kinyomatása szépen a jövő évre halasztatik, a korábban határozatba ment ama intézkedés, hogy a gyűlések jegyzőkönyvei a németen kívül magyar nyelven is vezettessenek, nem respektáltatnak és a tanácskozmányok is majdnem csupán német nyelven folynak.

Ezekből látható, hogy elődeink vajmi silány, gyarló s útvesztő csapásokon haladtak. De a történeti hűség megkívánja, hogy, midőn egyesületünk huszonöt éves

történetét elmondjuk a nyilvánosság előtt, ezt nyíltan, hiven és minden álszégyenkedés nélkül megtegyük. Nem hiába alkalmaztuk a föld természetes történetével való összehasonlítást. Egyletünk ujjaalapítása ez első évében, de még a következőkön is át, csakugyan mindazon fázisokon ment keresztül, a minőkön át kellett mennie földünknek is, míg a kaotikus gőzökből szilárd anyag, abból organikus élet és lakható planéta válhatott. Egyletünk ez első évi történetével csak azért foglalkoztunk bővebben és részletesebben, hogy történetünk folyamán annál jobban kitűnjék mindama javulás, tökéletesbülés és consolidatio, mely egyletünket — mint tovább látni fogjuk — annyi balsors és vizsály után végre is arra a színvonalra emelte, a melyen hogy ma csakugyan áll már némileg, mai ünnepünk is igazolja.

A következő 1874-iki év egyletünk keresztelőjét jelöli. A január 24-én s még kétszeri megszakítással folytatólagosan tartott közgyűlésben ugyanis Weismann elnök indítványára elhatároztatott, hogy annak hivatalos neve »Nur fest«, Budapester Buchhandlungs-Gehilfen-Verein (B. P. B. G. V. jelzővel) legyen. »Csak szorosan« hivatalos nevét egyletünk csak egy későbbi másodkeresztségében kapta meg, a miből természetesen azt lehetne következtetni, hogy anabaptisták voltak tagjai, a mi ellen azonban elődeink nevében ünnepélyesen protestálunk. Az 1874-iki tisztújító választásnál Deutsch Zsigmond elnökül, Weismann Adolf másodelnökül, Horowitz Guidó titkáru, Stolp Ferencz másodtitkáru és Franke Pál pénztárnokul került ki az urnából. A németül és magyarul kinyomatott alapszabályok némely paragrafusa módosittatik s néhány új paragrafussal toldatik meg, az eddig divott 50 kros havi tagilletmény pedig 60 krra emeltetik. Grimm Gusztáv egy

»Kneippzeitung« életbeléptetését indítványozza, a mi nagy szótöbbséggel el is fogadtatik. Hogy e kedélyes és humoros ujitással egy füst alatt végezzünk, már ez eszmének testté váló megfogantatásánál eláruljuk, hogy a »Kneippzeitung« a redaktorok egyeneltlenségéből, anyag hiányából és a későbbben nyilatkozó közönbösségből soha sem jött létre s legfőlebb egy-két irott számban a legintimusabb körben látott napvilágot. Nevezetes az 1874. egyleti év arról is, hogy az egylet azon mozgalma, miszerint az üzletek nyáron át hétkor zárassanak, vásár- és ünnepnapkor pedig egész nap zárva tartassanak, a főnök urak részéről szíves méltatásra talált és azóta e humánus szokás majdnem szakadatlanul meg is maradt. Ez évben nyerték miniszteri helybenhagyásukat az alapszabályok is.

De a mi által ezen 1874-iki egyleti év különösen emlékezetessé lett, ez ama sajnálatos, mert fölötte botrányos események voltak, melyek egyletünket alig másfélévi újjáalapítása után majdnem ismét feloszlataához vezették. S mindezeknek úgyszólván egyetlenegy ember volt az oka, ki fondorlatos, alattomoskodó és kétkulacos jellemével örökkön-örökké való konkolyhíntója volt egyletünknek, melynek bár látszólag sokat használt raffinált praktikáival, de voltaképen sokkalta többet ártott minden egylet azon legfőbb kincseinek, melyek a tiszta kollegiálitás és barátság, az önzetlen közreműködés és a be- és kifelé megnyilatkozó zavartalan tiszta erkölcsi karszellem ápolásában jutnak kifejezésre és melyek minden egylet legfőbb éltető és fentartó elemeit képezik. Rövidek leszünk s nem is akarjuk felszakítani ama régi sebeket, melyekben egyletünk akkoriban szenvedett. Ennek a bizonyos egy embernek a fondorlatai, ármányai, bujtogatásai ugyanis oda fokozták az

elkeseredést s megbotránkozást a tagok nagyobb részénél, hogy a hallatlan botrányok között lefolyt október 28-án tartott rendkívüli közgyűlésen egyszerre 12 tag, élükön a másodelnökkel és pénztárossal, lépett ki az egyletből s köztük épen azok, kik oszlopai s diszei valának az egyletnek. Neveket nem említünk, mert a kilépetek közül többen ma is élnek és a budapesti könyvkereskedelem köztisztületben álló főnökei.

E tömeges kilépés nagy csapást mért az egylet életére és még nagyobbab annak erkölcsi reputációjára. Belátták ezt mind a két részen s igyekeztek is jóvá tenni, amit egyrészlől oly nagy rosszakarattal, másrészlől a szenvedélyek felkorbácsolta heveskedésben megcselekedtek. Mindenek előtt a tisztikar kiegészítése vált szükségessé, és megválasztották: Schröter Tivadar alelnöknek, másodtitkárrá (a szintén lemondott Stolp Ferencz helyébe) Schwarcz Károly, pénztárossá pedig Axmann Gábor. — Végre is — miután az izgága és basáskodó tag visszavonta mind azt, a mivel a kilépett 14 tagot megbántotta, ezek ismét beléptek, az alapszabályok azon rendelkezésének mellőzésével, hogy új beiratási díjat kelljen fizetniök. Közben Stolp Ferencz, a lemondott Axmann helyébe megválasztott pénztáros is lemond, nagy rendetlenséget találván mindkettő a pénztárnál, mire Axmann — az elnökség nagy nógatására — mégis ujra, elvállalja e tisztséget, de csak azért, hogy a rakoncátlan egy taggal összetüzvén ismét lemondjon, és az egyletből egészen kilépjen. Helyébe Fichtner Nep. Jánost választották meg pénztárosnak, ki nagy odaadással s ügyességgel rendbe hozta az elzüllött pénztár ügyeit és sok évig mintaszerűleg viselte tisztét. És ezzel aztán helyreállott — egyelőre — a béke és egyensúly. Csak hogy mindazzal,

a mi most előttünk lejártszódot, az 1874-iki egyleti év is lejárt és már a következő 1875-iki év májusában találta egyletünket.

Kertész János tagnak (†) másodtitkárrá való megválasztásával — szegedi gyerek lévén — egyletünknek első magyar aerája köszöntött be. Tőle birunk az eddigi német jegyzőkönyvek tömkelegéből kellemesen érintő első magyar gyülekezeti jegyzőkönyvet (1895. május 19-ről), melyből a következő passust örökitjük meg: »Jelen van 14 könyves legény.« Sajnos hogy éppen ezen jegyzőkönyvben azt is kell olvasnunk, hogy egy napirenden volt tárgy miatt »tettleges czivakodás«-ra került a dolog, melyet ismét csak az egyletnek ezen egy gonosz szelleme idézett elő.

De az egylet megmagyarosodása csak igen lassan halad. Ha például Makári Geró és mások magyarul beszélnek, alelnök Schröter Tivadar megkéri az urakat, hogy »németül beszéljenek, mert ő nem érti a magyar szót.« S csakugyan még jó sokáig tartott, míg egyletünkben a magyar elem jutott túlsulyra s az lett uralkodóvá hivatalosan és társalgásban. Még eseményszámba menőnek tartatik, ha Gombássy Imre az 1876-évi (I/12-iki) közgyűlésen magyar felkőszöntőt mond, melyre ismét német viszonzásban részesül. Midőn 1876-ban ugyancsak Gombássy Imre veszi át a főtítkári állást, a gyűlések jegyzőkönyveit már folytonosan magyarul vezeti s egyletünk Makáry Gerón kívül főleg neki köszönheti, hogy mindinkább háttérbe kezd szorulni a német nyelv, de a német szellem is, a minek egy szónok a Deutsch Zsigmond tiszteletére rendezett banketten lelkes szavakban kifejezést is adott.

Elérvén az 1876-iki egyleti évhez, ennek épp most idézett közgyűlésen, Deutsch Zsigmond elnök semmi

szin alatt sem vállalván el többé e tisztséget, elnökül Fulda Alajos választatik. Tisztársai mint főtitkár Schwarcz Károly, másodtitkár Gombássy Imre, s mint pénztáros ismét Fichtner Nep. János lettek. A távozó elnöknek tiszteletére egy uri estély rendeztetett, mely alkalommal a mindenkor köztiszteletben és szeretetben részesült kiváló érdemű férfiúnak egy értékes emléktárgy nyujtatott át. — Ez év május 31-én egy közgyűlés megtartása vált szükségessé. Elnök Fulda Alajos, alig másfél havi tisztsége után lemondván, Schwarcz Károly pedig Budapestről való távozása miatt hivataláról leköszönni kényszerülván, e két elnökségi tisztség betöltése képezte a közgyűlés főtárgyát. Elnöknek Horovitz Guidó, alelnöknek Tettey Emil (?) és titkárnak Franke Pál választattak meg. Ez utóbbi a jegyzőkönyveket ismét csak németül vezeti, és ha néha megint magyar jegyzőkönyvre akadunk, ezt csak a mi áldott emlékü jó Gombássynknak köszönhetjük, mert hiszen úgy érezzük magunkat zamatos, tárgyilagos és kimerítő jegyzőkönyvei olvasásánál, mintha — rikító katonabanda dsinatratája után —, andalgós, fülbemászó magyar czigányzenét hallanánk.

Máskülönben az 1876-iki egyleti év — a felemlített kanapépörökön és vizespoharas zivatarokon kívül — elég csöndesen és rendesen folyt le. Leérkeztek a miniszteriumtól jóváhagyással a módosított alapszabályok is, csak hogy most az a bibi állt elő, hogy — nincs pénz a kasszában. No de vannak az egyletnek jóakarói; Weizsman volt rendes, most tiszteletbeli tag mint nyomdász díjtalanul vállalkozik az alapszabályok ki nyomtatására. Hát meg volt ez is, s most már lehet ismét tanakodni a következő mulatság rendezéséről, amihez mégis csak kijut mindig az egyleti ládafiából. Hiába

volt ellene ugyanaz a Weismann, ki az alapszabályokat díjtalanul kinyomatni késznek nyilatkozott, hiába az a doronggal adott intése, hogy az egyesület ne mulatozgasson annyit, hanem inkább takarékoskodjék és inkább a szinte mulatságra elzálogosított sorsjegyeit váltsa már ki valahára: nem használt semmit. Az alapszabályok kinyomatására tett ajánlatát jegyzőkönyvi köszönetnyilvánítással elfogadták, de egyéb értelme füstbe ment és a szokásos januári évforduló ünnep megtartását szépen megszavazták! Ilyen a fiatalság, ilyen kurucz a libris-legény! Isten javítsa erkölceit!

Az 1877-iki egyesületi évről csak öt heti gyűlésnek, az 1878-ikinak plane csak egyetlen egyé maradván ránk utódokra, — hogy tartattak-e azokban közgyűlések, illetve az említettéknél több heti gyűlések is? ezt most megmondani nem bírjuk: e két egyesületi évvel tehát rövidesen végezhetünk. Aigner Sándor volt könyvtáros s egyesületünknek volt tagja, később műépítész, egyesületünk számára egy igen sikerült szimbolikus címert rajzolt »Extra Hungariam non est vita« körirattal, s azt az egyesületnek felajánlja. — Az elnökségben változás mutatkozik. Elchlepp Rikárd másodtitkárnak, Bach János pedig pénztárosnak említetik az 1877-iki meglévő öt jegyzőkönyv egyik-másikában. Utóbbi azonban, valaki vagy valami által megsértetvén, ismét lemond. — Ennyi az egész amit e helyütt az említett két egyesületi évről regisztrálhatunk. Attérünk tehát a következő 1879-iki egyesületi év eseményeinek előadásához. Rendes évi közgyűlését január 11-én tartják meg. A már tavaly újra revideált alapszabályok kinyomatása rendeltetik el. Deutsch Zsigmond, ki a megelőző két esztendőben is részese volt a közbizalomnak, mint elnök most is újra választatik meg annak. Alél-

nők Steinacker Károly lesz, ki azonban ez év szeptember havában távozása miatt leköszön. Feder Ferencznek titkárrá választásával az egyesület — szerintünk — nagy hibát követett el, mert az illető nem bírta a magyar nyelvet s jegyzőkönyveit csak németül vezethette, a mit igen sajnálatos visszaesésnek nevezhetünk. Feder még annyi respektussal sem viseltetett az egyesület irányában, hogy német jegyzőkönyveit tisztességes papírra írta volna, hanem tette ezt a keze ügyébe került holmi, egy oldalon benyomtatott üzleti hirdetésekre (az úgynevezett Naumburger Wahlzettel-re). Egyáltalában nagyon pongyola s nem curialis alakú a legtöbb egyesületi jegyzőkönyv már annak előtte és annak utána is.

Az altitkár, Nagy Lajos magyar fiú volt ugyan, de egy jegyzőkönyvet sem vezetett és mert pályánkat otthagytá, csakhamar leköszönt. Helyébe Stokovszky Antal választatik. A pénztárnoki állásra Gross Károlyt szemelte ki a közbizalom. Hogy mikép hálálta azt meg, azt az 1881-iki egyesületi év annáleseí örökítették meg. Egyebekben az év szépen, csendesen a megszokott csapásokon folyt le. A mi hasznosat alkottak, azt az illető külön rovatainkban fogjuk elmondani.

Ugy telt el az 1880-ik egyesületi esztendő is. A január hó 10-én megtartott rendes évi közgyűlésen, miután Deutsch Zsigmond nem akart többé hivatalt vállalni, Jancovius Albert választatik elnökül. Az al-elnökségre Gombássy Imre, a titkárságra Szoller Károly, az altitkárságra Vitéz Adolf és a pénztárnokságra ismét Gross Károly lett megválasztva. A német Szoller Károlynak titkárrá megválasztásáról ugyanazt mondhatjuk, a mit Feder Ferenczéről mondtunk. Ő is átplántálta ismét a germánságot egyesületünkbe s nagyon értjük Endrényi Imre boszankodását s méltatlankodá-

sát, ki egy gyűlés alkalmával azt kérdi, hogy miről folyik a német tárgyalás s kéri, hogy azt neki magyarul mondják meg. — Az elnökségben csakhamar változás áll be. Elnök Jancovius Albert, ki csak egyetlen gyűlést vezetett, lemond; altitkár, Vitéz Adolf, ki Budapestről távozik, szintén, s alig hogy a márczius 25-én tartott rendkívüli közgyűlésen elnöknek egyhangulag Gombássy Imre, alelnöknek Feder Ferencz s másodtitkárnak Toldi Lajos lett megválasztva, Feder alelnök már megint lemond és ki is lép, a másodtitkári állást pedig már egyáltalában nem töltik be egyelőre! — Egyébként krónikási örömünknek adunk kifejezést, hogy ez esztendőben — hála a Pallas Athéne czimerünkben guggoló bolyhos baglyának — nem esett meg semmi vulkáni eruptió, semmi tengeri vagy szárazföldi zivatar és nem billent meg a kis aprócseprő kupaktanácskozások parlamentesdit játszó vörös-boros nedvű gyülekezéktől az európai egyensúly, s átmehetünk az 1881-ik esztendőbe, mely egyike a legemlékezetesbbeknek s leggyászosabbaknak egyletünk huszonöt éves történetében. Ha poéták lennénk és nem szaktörténeti zugirók, így kezdenénk bele ez új egyleti gyászos év történetébe: Muzsám, »Rückwärts Front,« oltsd el fáklyádat, állítsd »Beifuss« és sirj! — Igen sirj, mert a budapesti könyvkereskedősegédek egyletét nagy baj, nagy csapás fogja ez évben érni. No de csak bátorság, majd valahogyan átsikamlunk ezen az 1881-iki esztendón is. Hanem voltaképen miért is buslakodnánk és szégyenkeznénk mi, kiket majdnem tizenhatsz hosszú esztendő választ el elődeink ténykedésétől? S miért is haboznánk történeti hűséggel úgy megírni egyletünk történetét, a hogy az igazában le is játszódtott? Hiszen ha ezt nem tesszük, akkor minket joggal vádolhatna

bárki történethamisítással avagy történetelhallgatással, eltussolással! S aztán felelősek vagyunk-e mi, utódok, elődeink cselekedeteiért? Avagy szenvedhet-e bármily legkisebb csorbát is *mai* egyletünk az ő becsületén és jó hírnevén azért, mert tizennyolcz évvel ezelőtt az elődök egyletén sötét folt esett? Nem és százszor nem! Azért csak mondjuk el őszintén, úgy, a mint megtörtént.

Gross J. Károly egyleti pénztárnokot 1881-ben másodizben tisztelte meg a tagok közbizalma nagy felelősséggel járó bizalmi állásával. Az 1881-iki január 13-án tartott évi rendes közgyűlésre Gross nem készült el szokott pénztári félévi jelentésével. Az azt követő legközelebbi heti gyűlésen Horowitz Guido már interpellál ezért s kéri az elnökséget, hogy utasítsa pénztárnokot a rendes beszámolásra. Jött márczius is és Gross még mindig nem tett eleget köteletségének. A kiküldött pénztárvizsgáló bizottság Lampel Mór és Steinacker G. a márczius 30-án tartott heti gyűlésnek azt referálják, hogy a pénztár-könyvet nem találván rendben, a pénztár állásáról jelentést ma nem tehetnek s egyuttal leköszönnek vizsgáló-bizottsági tisztükről. S ezen jelentéktelennek látszó incidens, ezen parányi hógombolyagocska mozgásba jött, gurulni kezdett s megeredt a hólavina, mely egyre nagyobbodván, rémséges útjában mindent legázolt. Az egyletben támadt megilletődést az ijedelem, ezt a fejetlenség és elzsibbadás követte. »Igen sajnós polemia fejlődött ki« — mondja a fentjelölt heti gyűlés jegyzőkönyve, — arra, midőn a két pénztárvizsgáló-bizottsági tag megtette jelentését s leköszönésével nyilvánvalóvá tette, hogy itt nagy bajnak vannak nyomában. Iziben új vizsgáló-bizottságot akarnak kinevezni, de csak nagy nehezen találnak

a jelenvolt tagok közül olyanokat, kik ezen, most már fölötte kényes tisztre vállalkoznának. Gross pénztárnok pedig igéri, hogy nyolcz nap lefolyása alatt rendesen elszámol. Az ápril 6-iki heti gyűlésen az új vizsgáló-bizottság jelentést tesz, hogy a pénztárkönyv ez idő szerint 253 frt 22 kr. készpénz készletet mutat ki, az egyleti vagyont képező, közben zálogból kiváltott sorsjegyek pedig, az akkori árfolyam szerint, 562 frt 10 krnyi értékben szerepelnek. Az egyleti vagyon tehát 815 frt 32 krt tesz ki. Az elnökség pénztárnokot erélyesen utasítja, hogy a jövő közgyűlésre részletes kimutatását és leszámolását okvetlenül készítse elő. De Gross csak huzza-halasztja elszámolását és az egyleti vagyonnak az ezidei évi közgyűléskor megválasztott új pénztáros kezéhez való tényleges átadását. A gyanu tehát tetőpontját érte. Itt a legnagyobb erély és szigor vált szükségessé. Azért a július 5-án tartott heti gyűlés egy teljhatalommal fölruházott öttagu bizottságot küld ki az ügy sürgős rendezésére. Már az e hó 15-ére egybehívott rendkívüli közgyűlésen, melyen az egylet jogtanácsosa, dr. Guttman Tamás is jelen van, jelenti a kiküldött ötös bizottság, miután a kebelében lefolyt munkálkodásának négyrendbeli jegyzőkönyvét felolvasta, hogy minden iparkodása s fáradozása: Grosstól kikapni az egyleti vagyont, megghiusult, sőt többet is jelent, azt, hogy Gross július 15-ike reggel óta nincs többé a Pfeifer N.-nál birt helyén, s talán a fővárosban sincs többé. Ezzel aztán nyilvánvalóvá lett, a mit eddig alig sejteni mertek, hogy Gross az egyleti vagyont elsikkasztotta, maga pedig odább állt. Képzeltetni a közgyűlés megilletődését, boszuságát, zavarát! Nem is tehettek egyelőre egyebet, mint hogy Grosst egyhangulag alelnöki állásától fölfüggesztették s a tagok sorából törölték. Hogy a

hütlén sáfár ellen legott bünyfenyítő feljelentést is tettek és a rendőrséget vették igénybe Gross hollétének kipuhatolására, azt emliteni szinte fölösleges. A fölötte kinos és káros ügy rendezésével az egylet jogtanácsosa, dr. Guttmann Tamás in optima forma juris. bizatott meg. Ez év julius hó 19-én ismét rendkívüli közgyűlés hivatik egybe, hogy a közben (mindjárt elillanása utáni másodnapon) rendőrileg kézrekerített, a kapitányságnál töredelmes bevallást tett s aztán az ügyészséghez átkisért Gross ügyében tanácskozzanak. E közgyűlésen elnök, Gombossy Imre azon humánus és ritka kollegiális gyöngédségre valló indítványt tesz, hogy a hütlén kollega és tagtárs, a kötelességéről oly durván megfélekedzett egyleti tisztviselő elleni törvényes eljárás közvetlenül az elmarasztaló ítélet meghozatala előtt az egylet részéről szüntettessék be és az eljárás költségeit is az egylet vállalja magára. Ezen igazán nemeslelkű indítvány ellen Robitsek és Goszlet tagok felszólalnak ugyan, de elnök indítványa győz, a jelenvoltak, az említett két tagon kívül, egyhangulag elnök indítványa mellett szavaznak. Így került ki Gross méltó bünhódés. Ugyanaz az egylet, melyet oly tetemesen, oly gyalázatosan károsított, ugyanaz az egylet, melyet Gross czudar esete miatt nemcsak a helyi, de a külföldi sajtó is — elég méltatlanul — meghurczolt, s ugyanaz az egylet, melyet a bizalmával oly rútul visszaélt hütlén sáfára az anyagi tönk szélére s még ennél is többre, erkölcsi megaláztatásba sodort — mondjuk s hangsulyozzuk, hogy ugyanaz az egylet azzal boszulta meg magát bünös tagján, hogy kiszabadította börtönéből s visszaadta a társadalomnak — megbélyegezve bár — de egészen bukva még sem. És ez a valóban nem közönséges momentum az, mely föloldja az egylet

akkori elnökségét és összes tagjait azon erkölcsi ódium alól, melybe e katasztrófa által szükségképpen belesodortatott. Ezen elhatározásával legjobban bizonyította be akkori egyletünk, hogy van benne erkölcsi alap, van helyes érzéke a jó és nemes iránt s hogy mikor a nehéz megpróbáltatásra kerül a sor, van annyi lelki ereje, hogy megaláztatásából tisztultan kerüljön ki. Igenis egyletünk kiállta e tűzpróbáját és e »multja csak példa legyen most«. Példa, mely a helyes ösvényre mutasson, a melyről nem szabad letérnünk és példa, hogy oktasson, nemesítsen és a jó utakon való haladásban vezéreljen.

Hogy e sajnos és kinos esettel, e legnagyobb csapással, mely egyletünket fennállása óta érte, ezentul rövidesen végezzünk, még csak annyit mondunk el, a mit az augusztus 3-iki rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve is elmond. Elnök ugyanis azt jelentí, hogy a Gross-ügy egyelőre befejezettnek tekinthető, a mennyiben az elnök kezéhez egy 1050 frtra szóló, Dr. Graber Lajos törv. jegyző által aláírt kötelezvényt adott át. Gross szabad lábra helyeztetett, a törvényszék pedig az eljárás költségeit (18 frt 14 krt) az egyleten vette meg. Hogy mi történt Grossal és kötelezvényével, ezt is röviden elmondjuk. Gross természetesen a könyvárusi pályáról lélepett és valahol Szombathely táján a vasutnál valami kis állást nyert, melyen meg is nősült, de nem sokára aztán özvegye és több gyermek hátrahagyásával meghalt. Kötelezvényét, mely sohasem lett beváltva, egyletünk még ma is őrzi, de nem a kár megtérülése okáért, hanem tisztán csak szomorú emlékképen. Hozzáteesszük még azt is, hogy ez esetből kifolyólag nyolcz tag lépett ki az egylet kötelékéből, Nagy Lajos tag pedig azt indítványozta, hogy az egylet eddigi compromittált nevét változtassa

meg, mi azonban közel fekvő okoknál fogva nem találkozott helyesléssel. Ez ügy miatt szaklapjainkban polemikák is folytak, de utóvégre is a hullámok mégis csak lecsillapultak és elhangzott a jelszó: Helyesebb csapáson, ismét újból kezdve, előre! — És ezzel az 1881-iki gyászos egyleti év ezen eseményével végeztünk. Keserű utóizét még sokáig megérezte az egyesület, de végre mégis csak napirendre tért fölötte.

Nézzük már most ezen év közönséges történetét. Az alapszabályok ismét módosításra szorultak. A tisztújítás a január 13-án tartott rendes évi közgyűlésen ejtetett meg. Elnökül Gombássy Imre, alelnökül ugyanaz a Gross J. A. K., kiról fönnebb szöl az ének, titkáruł Zunft Antal, kivel ismét a magyar hivatalos nyelv tartja bevonulását az egyesületbe, altitkáruł Schindler Gusztáv és pénztárosul (Gross helyébe) ismét Fichtner Nep. János. Gross kizárásával a másodelnöki tisztre Lévai (Lampel) Mór választatik meg. Május havában még javában folynak az előkészületek egy 2 napra terjedő nagyobb szabásu kirándulás rendezésére, mire az elnökség 200 frtot szavaztat meg magának. Akkor még sejtelve sem volt arról, hogy vagyona egy könnyelmű tagnak esik áldozatul. Szegények, ez évben nem mulattak többé. Mindamellelt pénztáros Fichtner első félévi pénztári jelentése már fölösleget mutat ki, a mennyiben a 149 frt 40 kr. bevételből levont 109 frt 82 krnyi kiadás után 39 frt 58 krnyi készpénzkészlet mutatkozott. Dicsérettel meg kell emlékeznünk Zunft Antal titkárról, a ki egyesületünkben a hivatalos magyar nyelvet buzgalmával végleges diadalra emelte. Jobb, gyakorlatibb beosztással ellátott és kellő alakba öntött jegyzőkönyvein élvezettel pihen meg a tanulmányozó szeme, különösen, ha untig tele mérgeződött, mikor a

korábbi évek többnyire rendetlen, pongyola és különféle rongy papírkákra irt s tulnyomólag német jegyzőkönyveken úgyszólván átrágni kellett magát. A viszonytagságos 1881-iki egyleti évet ezzel el is bucsuztathatjuk. Jegyzőkönyvei hiányosak, mert augusztus óta egyetlen egy gyűlési jegyzőkönyv sincs a rendelkezésünkre bocsátott akták közül. Hajlandók vagyunk föltenni, hogy az egylet egy kissé nyugalomba helyezte működését nagy — krachja után; de az is lehet, hogy miután a heti összejöveteleknél újabban már nem vezettek jegyzőkönyvet s ezt csak az ezentul hivatalosaknak elnevezett gyűléseknél tették, a midőn ugyancsak hivatalos elintézés alá valókat végeztek: a hézagnak mutatókozó időben anyag hiányában talán nem is tartatott hivatalos gyűlés.

A rá következő 1882-iki egyleti évről csak igen keveset birunk mondani, szintén csak a levéltári források vékonyka csöppenése miatt. Rendes évi közgyűlést január 14-én tartotta az egylet, melynek tisztujtásánál ismét Gombássy Imrere ruháztatott az elnökség egyhangulag. Alelnöknek Horowitz Lajost, titkárnak másodizben Zunft Antalt, altitkárnak Glück Somát és pénztárnoknak már negyedizben Fichtner Nep. Jánost választják meg. Pénztáros jelentéséből az 1882-iki második félévi pénzforgalomról megtudjuk, hogy az előző év végén 98 frt 18 kr. készpénzzel rendelkezett az egylet — no meg Grossnak 1050 frtra szóló kötelezvényével. Az újra módosított alapszabályok némi változásokkal a miniszteriumhoz beterjesztetnek, a honnan azonban formai hibák miatt elintézetlenül ismét visszaérkeznek, noha azoknak kinyomatására, még pedig csupán magyar nyelven, az elnökség már megkapta felhatalmazását. A február 8-án tartott hivatalos gyűlé-

sen elnök azon indítványa, hogy havonta egy felolvasás tartassék, egyhangulag elfogadtatik. Sajnos, hogy ez is csak puszta jó szándék maradt, a mennyiben titkárnak ez évről szóló jelentése szerint csupán két ily felolvasás tartatott egész éven át, egyike Gombássy Imre, másika Deutsch Zsigmond által. Arról is olvasunk titkár évi jelentésében, hogy a tagok igen léhán, némelyek igen hanyagon látogatják a heti és a hivatalos gyűléseket, daczára annak, hogy az alapszabályok erre nézve kötelező határozatokat teremtettek, sőt büntetéseket is szabnak ki. S e panaszok évről évre hangosabban ismétlődnek Zunft titkár jelentéseiben. Javulás e tekintetben az akkori, de még a mai könyvtáros ifjuság részéről, ezektől az inkarnált könyves-bohémeiktől nem igen várható. De eljön majd annak az ideje is; ne csüggedjünk el. *Mihelyt egyletünknek saját otthona lesz, bizvást e téren is javulás fog bekövetkezni.*

Áttérve az 1883-iki egyleti év életének vázolására, örömmel kell konstatálnunk, hogy az egylet viszonyai s létszáma szemlátomást gyarapodnak, virulásnak indulnak. De még nagyobb örömmel konstatálhatjuk, hogy egyletünk karszelleme lényegesen megváltozott — az ő saját előnyére. Nincs perpatvar, nincs viszály, s az öntudatra ébredt, fölfelé törekvő ambíció szelleme kezdi átlengeni a kebleket. Az izgága békerontó elemek lejárva, elejtve látván magukat, rohadt gyümölcsként esnek le fájukról, illetve mint haszontalan salak válnak ki, vagy löketnek ki. Az egyleten hosszú ideig nehezedett átok ezzel elveszti romboló erejét és a béke nap-sugara kezd benyomulni az annyi keserű megpróbáltatáson átment egyletbe, — eleintén csak mintegy az ajtó és ablak hasadékain, de aztán azon mértékben mind fényesebben, melegebben, a minőben a meg-

tisztult egyleti karszellem ajtót, ablakot nyitogat, hogy bebocsássa az egyleti életet egyedül fenntartó géniusát, mely képviseli a férfias magatartást, a czéltudatos előrehaladást, az igazi egyetértést és a mi legfőbb: az egymás iránti megtisztelést.

Mióta Gombássy Imre újból elfoglalta az elnöki széket, azóta érezhetővé lett a most ecsetelt kedvező változás is. Megférfrasodott ő is, testben, lélekben és tapasztalatokban. Körültekintő erélylyel fogta és vezette az egylet kormányrúdját. Szeretetreméltó személyisége, derüs kedélye és tiszta jellemével imponálni tudott, és ő az, kinek egyletünk — mig köztünk volt, — a legtöbbet köszönhet. — De hát a legderekabbakat irigyli a sors szeretteiktől! — Gombássyt is el kelle veszítenünk. — Hanem vigasztalódhattunk, mert az 1883-iki rendes évi közgyűlés megtalálta a Gombássyhoz méltó utódot, midőn Horovitz Lajos alelnököt választá meg elnökül. A mily tulajdonságok és erények ékesítették Gombássyt, azoknak Horovitz Lajos sem volt híján. Erély, tapintat, ügybuzgalom, sőt személyes áldozatkészség tekintetében elődét talán még felül is multa. És mintha az egylet jó szelleme azzal is ki akarta volna mutatni, hogy vannak kebelében derekasabbnál derekasabb fiatalok, az 1883-ra választott többi elnökségi tagok is egytől egyig meghaladta azt a mértéket, melyet az egyleti funktionáriusoktól megkövetelhetünk. Alelnök: Glück Soma, ki még ma is tagja s jóindulatú barátja egyletünknek. Titkár ismét Zunft Antal, kinek rátermettségéről ez állásra már megemlékeztünk. Altitkár: Koczányi Béla, egyike a legszeretettreméltóbb s legrokonszenvesebb kar- és tagtársaknak, a ki könyveszeti munkálkodásával nagy érdemet szerzett magának az egylet szellemi színvonala emelése körül.

Pénztáros ismét és ismét a mi kedves jó becsületes Fichtner Nepomuk Jánosunk, kire akár Dárius is nyugodtan bízhatta volna kincseit. Így aztán bátran elmondhatjuk, hogy az 1883-iki év jó auspiciumok közt kezdődött. S hogy be is váltak, a mint hogy ily elnökséggel az élén be is kellett válniok, csak természetesnek találjuk. A »Csak szorosan« egylet érezni kezdé magát, de a főnök-egylet is mindinkább kezd vele foglalkozni; megadja neki teljes mértékben az ő megbecsülését s az érdeklődés az egyes főnök tagokra is hat át, minek a legszebb tanujele az, hogy a főnök urak mind sűrűbben kezdik látogatni az egylet gyűléseit s szívesen vesznek részt tanácskozásain. Mindezek kétségen kívül nagy vívmányoknak mondhatók, ha azokat a megelőző évek áldástalan sivár és zilalt állapotaival hasonlítjuk össze. Ezen szerencsés év augusztus havában leérkeztek miniszteri jóváhagyással az újra módosított alapszabályok is, melyeknek azontúl csak magyar nyelven kinyomatása határoztatik. — Az évben egyletünk mint erkölcsi testület először lépett sikra egy főnök részéről állítólag jogaiban sértett tagja megvédelmezésére, szép, — de jogilag nem competens — jelét adván az egyesületi szolidaritás azon elvének, hogy egy mindnyájáért, s mindnyája egyért. De mi, kik a történetíró higgadságával bíráljuk el az eseményeket, habozás nélkül kimondjuk, hogy ez esetben inkább a jóakarat, a túlhajtott ambíció és a fiatalkori hev, mint a higgadt megfontolás és helyes jogi felfogás vezérelte a könnyen fellobbanó, a megszorúztat szívebenső sugalmából megvédeni akaró fiatal elméket. Az ugynevezett Wolf Miksa ügy volt ez, melyet ha valaki még érdeklődnék iránta, ott találhatja aktáival együtt a »Corvina« az évi hasábjain. Mi azonban napi

rendre térünk fölötte érezvén, hogy az ily dolgokon inkább átsikamlani kell a krónikásnak, mint 'fel-eleveníteni azokat annyi idő múltán. — Ez év történetéhez még csak annyi: A már tavaly elhatározott havi felolvasások csak nem akarnak létrejönni. Hiába, a könyves bohém inkább — kurizál, mint felolvas. Könnyű vére nem hajlik a hivatásos nappali munka fáradalmi után észre fárasztó nagyobb szabású conceptiókra. Ej mit neki a felolvasás! — van a boltban könyv elég, olvasson fel kiki magának saját gusztusa szerint — s ne fitogtassa senki tudását, bölcseségét a tisztelt publikum előtt. Így okoskodik a tizennyolcz próbás könyves bohém! És Isten látja a lelkünket: nem tudunk ezen furcsa, ezen triviális okoskodáson megharagudni. És ismételjük, e téren is majd javulás állandó, ha az egyletnek saját otthona lesz. A felolvasások ügyének a becsületét ez évben Aigner Károly mentette meg, a nyomdásztörténet köréből tartott egy talpra esett felolvasásával. De a legszebb felolvasásnál is kellemesebben hatott titkárnak következő évi jelentésében azaz előterjesztése, hogy míg az 1882-ik év végén csak husznöt tagja volt az egyletnek, addig az 1883-iki esztendő végén már harmincznyolcz volt a tagok létszáma. S nem kevésbé kellemesen érintett mindenkit pénztáros jelentése is, mely szerint az év végén 137 frt 97 krt mutatott ki készpénzben az egylet pénztárkönyve. Kellemesen hatott — mondjuk — mert már most biztosítva van a szokásos téli multság és muri sikere, a miért mint a méhecskék úgy összekuporgatják-kapargatják a hatosokat, hogy aztán egy jó estét — szépet, élvezeteset és vidámat — csinálhassanak maguknak és azoknak, a kik velük tartani akarnak. Boldog fiatalság, mily irigyelni való vagy te!

Az 1883-iki évnek méltó követője volt az 1884-iki egyleti év. Szélcsend alatt, de serény előrehaladás közben folyt le. Ez év január 16-án megtartott rendes évi közgyűlésén Aigner Lajos urat, az országos főnökegylet sokévi elnökét egyletünk örökös tiszteletbeli tagjává választja és nagyrabecsülése ezen fölemelő aktusát egy szép diszokmány átnyújtásával ünnepli meg. Az elnökség, két tagjának kivételével a tavali marad, örvendetes jeléül annak, hogy eredménydús működésével kiérdemelte a tagoknak újból nyilatkozó bizalmát. Elnök Horowitz Lajos, alelnök Glück Soma, titkár Révai Ödön, altitkár Szabó István és végre pénztáros a nélkülözhetetlen hűséges sáfár, Fichtner Nep. János. Sajnos, hogy a nagyrabecsült, közszeretetlen részesült »s érdemdús« elnökünket, Horowitz Lajost, ki az Aigner Lajos czégébe lépett be mint főnöktárs s ennek következtében leköszönni volt kénytelen, alig egy hónapi hivataloskodása után ismét elveszteniünk kellett. Helyébe az egylet kipróbált derekasságu tagja, Gombássy Imre lett ismét egyhangulag megválasztva, — úgy hogy a vesztesség nem vált annyira érezhetővé. Titkár, Révai Ödön is lemond — üzleti elfoglaltsága miatt, nagy kárára az egyletnek, mert e derék, nagy képzettségű és lángeszű elnökségi tagjától méltán sokat várt. Révai Ödöntől csak három jegyzőkönyvet őriz az egylet levéltára, de mindnyája remeke a magasabb eloquentiának és a kívánni mitsem hagyó elegáns irálynak. Az év derekán az egylet régi, erős oszlopa, Gombássy Imre elnök is lemond tisztról, melyet kevés megszakítással, mint ilyen, avagy mint egyéb elnökségi tag kilencz évig viselt közbecsülésben és közszeretetlenben, — működésével elhervadhatlan érdemeket szerezve magának egyletünk kül- és belélete körül. Lemond pedig

azért, mert a könyvárusi pályától végkép megválnak, hogy azt egy — szerinte — biztosabbal, jobbal fölcserélje. Curiosumként fölemlítjük s egyletünk történetében megörökítjük azt is, hogy egy közkatona tagunk ez évben kilép, mert a könyvárusi rögzös pályáját szinte otthagynja, hogy apja mesterségét folytassa, t. i. — fiakeres lesz belőle. Látnivaló ebből, hogy non solum libelli habent fata sua, sed etiam *librarii*! Bucsuzó elnök, Horowitz Lajos ő hozzá méltó, szép emléket hagy maga után, midőn két aranyat ajánl fel évenként egy oly pályázatra, mely a könyvkereskedelem valamelyik kérdéséről szóló, vagy adott themáju, vagy szabad választásu pályamunka megírását czélozza. Hogy e czélzatnak, mely a komolyabb irányzat fölébresztéséből, a tagok nemes és szakmájukhoz méltó versenyre buzdításából s a könyvkereskedelem érdekeinek e téreni előmozdításából állott, jó sikere volt, ezt a következő évek történetéből fogjuk megtudni. — A tagok száma az év végével harminczöt. Pénzügyi viszonyai az egyletnek az 1884-iki évben még inkább javulnak mint a megelőzőben. Az első félévi pénztári kimutatás szerint a bevétel 272 frt 97 kr. s levonva a 155 frt 12 krnyi kiadást, készpénzkészletnek 117 frt 85 kr. mutatkozik. A másodfélévi elszámolás pedig 160 frt 94 krnyi készpénz vagyont mutat ki. Ennek persze örvendez aztán a »Csak szorosan« mulatozó libris-bohémsége. Ki is lehetne már most nálánál különbség legény a csárdában!

Átléptük az 1885-iki egyleti év küszöbét. Rendesen és nyugodtan köszöntött be és így le is folyt. Hála érte az egylet kiengesztelt nemtőjének! A január 25-én megtartott rendes évi közgyűlésen, Sennowitz Adolf korelnöksége alatt megejtett tisztujtásnál elnökül

Deutsch Zsigmond, az egylet veterán tagja s többszörös funkcionáriusa, alelnökül harmadizben Glück Soma, titkárul újból Zunft Antal, altitkárnak Koczányi Béla és pénztárosul, mint annyiszor már, ismét Fichtner Nep. János választatott. Mindnyája régi, kipróbált oszlopa lévén az egyletnek, az nyugodt megalégedéssel nézhetett folyton javuló jövője elé. Kimagasló eseménye ez évnek a Horowitz Lajos alapította pályázat volt, melyhez az egylet is hozzájárult két arannyal, úgy hogy négy arany pályadij mosolygott a szerencsés megnyerő felé. Négy dolgozat adatott be. A bíráló-bizottság elnöke, Révai Ödön, az ez év január 2-iki hivatalos gyűlésen olvassa föl a bírálóbizottság pályázati jelentését. A négy pályamunka közül három gyöngének találtatott s némelyik azonfölül »csak úgy hemzseg az orthografiai hibáktól« mondja szóról-szóra a jelentés. Ellenben a negyedik dolgozat, melynek feladott czime: »Mikép fokozható a könyvkereskedő-segédek szellemi tehetsége és mikép javítható ezzel kapcsolatban a könyvkereskedő-segédek anyagi helyzete?«, nemcsak hogy megütötte a mértéket, de a bíráló-bizottság a jutalomra is érdemesítette. A jeligés levélkéből Ranschburg Győző, új tag neve került ki. Dicsérettel megemlítendő Révai Ödönnek bírálati jelentése is, mely írója elegáns stílusával, a bírálatba szőtt sok finom humorával és cum grano salis vegyített szatirájával valódi élvezetet nyújt az olvasónak. A pályadij Ranschburgnak a február 2-iki hiv. gyűlésen alapító, Horowitz Lajostól ünnepélyesen átadatott, a nyertes pályamű külön is és azon felül a Corvinában is lenyomattatott. Ha még föl- említhetjük, hogy az egyleti vagyon ez évben is szépen gyarapodott, a mennyiben a pénztárnoki jelentés szerint 204 frt 52 kr. készpénz állott az egylet rendelkezésére,

hogy továbbá a helyeszközlő osztály huszonhat jelentkezett segéd közül elhelyezett tizenkettőt s végre, hogy a tagok száma is jetentékenyen szaporodott: elmondottunk mindent, a mi az 1885-ik egyleti év történetére tartozik.

Az 1886-iki év is csöndesen és normális tovafejlődésben folyt le véges-végig. A január 4-én tartott rendes évi közgyűlés tisztujításával ismét meglegegedhetett az egylet. Elnökül egyhangulag Deutsch Zsigmond, alelnökül ismét Glück Soma, titkárul — most már hatodizben — Zunft Antal, altitkárul Vértesi Zsigmond, pénztárnokul pedig more antiquo Fichtner Nep. János neve került ki az urnából. — Vetélytársa is támad az egyletnek. Az elégedetlen kilépett elemek valami »Bagoly« című külön egyletet alakítanak határozott antiszemita irányzattal. Elnök inti a tagokat, hogy ezzel a felekezeti gyűlöletet fölébresztteni törekvő zugegylettel semminemű összeköttetésbe s érintkezésbe ne lépjenek. A Horowitz Lajos pályázati alapítványa ez évben is hajtja sikeres gyümölcseit. A két aranyas pályadíjhoz tudvalevőleg évente az egylet is hozzájárul két aranynyal: ez idén a főnök-egylet érdemes elnöke Aigner Lajos ur további két aranynyal járult e szép célhoz, úgy hogy egy négy és egy két arany díjas dolgozatra lehetett pályázatot hirdetni. Csakhogy a fölött: adott théma legyen-e, vagy szabadon választott, hosszadalmas vita támadt a közgyűlésen, míg végre a szavazás a szabadon választott téma mellett foglal állást s a kérdést ez értelemben dönti el. — Az egyleti alapszabályokkal csak nem birnak boldogulni. Már néhányszor toldozták-foldozták, s most ismét új alapszabálytervezeten törik a fejüket, melyet Horowitz G. tag készített. Nagy debatta után némi módosításokkal az augusztus 5-iki rendkívüli közgyűlés azokat elfogadja. Eseményt is mondhatunk el, mely abból

állott, hogy az egyesület a nyáron két napra terjedő kirándulást tett Bécsbe, hogy a bécsi »Buchfink« testvéri egyesületnek tavalyi kiállítási látogatását viszonzozza. — A tagok létszáma ez évben is hol szaporodik, hol megint apad, a mint ez egy szüntelenül mozgósított könyvesbohémtruppnál nem is képzelhető másképp. Hiszen egyedül a Budapesten szakadatlanul működő és élő tagtársak képezik az egyesület tagállományának törzsét. Ez aztán az oszlopos kadre, melynek kereteibe a vidékről berukkoló és az egyesület zászlója alá lépő ujonczok beosztatnak. Itt palléroztatnak, itt csiszoltatnak vidéki maradiságukból s minél tovább tart köztünk létük, annál kifinomáltabb tagjai lesznek, úgy is mint egyesületi tagok, úgy is mint könyvtáros-segédék a pulpitusnál és a pudli mögött. — Az 1886-iki pénztárállomány az első egyesületi félév végén 109 frt 11 kr; a második félévi pénztárnoki jelentés nem állt rendelkezésünkre, egyáltalában a levéltár még mindig rendezetlen és sok oly okmány nincs az évi jegyzőkönyvekhez csatolva, melyekre azokban hivatkozások történnek. Itt is segíteni kell s meg vagyunk győződve, hogy az egyesület mostani ügybuzgó, derék titkára nem mulasztja el ebbeli kötelességét sem. —

És ismét lefolyt egy év, hogy helyet csináljon a következőnek. Jót fog-e hozni a »Csak szorosan« egyesületnek? Hát hozott is és a legjava volt közte a béke és a tántoríthatlan előrehaladás, mely az egyesület beléletében s kifelé ható működésében megnyilatkozott. Immár javában benne vagyunk — hogy geológiai hasonlatunkat ismét alkalmazzuk, — egyesületünk triászkorában; — pezsgő élet a megszilárdult alaprétegei virányos felületén és organikus fejlődés minden nagyobb eruptio és kataklizis nélkül. Rendes évi közgyűlését az egyesület 1887. január 22-én tartja igen élénk részvétel mellett. Hanem, sajnos, a források

itt ismét cserben hagynak bennünket, a tisztujításnak a közgyűlési jegyzőkönyvben semmi nyoma s ha nem tudnánk meg az év alatt tartott egyéb hivatalos gyűlések jegyzőkönyveiből, hogy ismét Révai Ödön felé fordult a közbizalom, midőn e kiválóan ez állásra rá termett fiatal urat választotta meg elnökéül: bizony ma nevét sem tudnánk megörökíteni a könyvtáros-fiatalság jövő nemzedéke számára. A közgyűlést követő gyűléseknek meglevő többi jegyzőkönyveiben Vértesi Zsigmond szerepel mint titkár, de bizony nem igen vált be, mert az általa szerkesztett jegyzőkönyvek fölötté pongyolák, megbízhatlanok s a követelményeknek a legtávolabbról sem felelnek meg. Bátran elmondhatjuk tehát, hogy az egyesület Vértésinek titkárrá megválasztásával, mely állás tudvalevőleg minden egyesületnél a legfontosabb, nem tett szerencsés fogást. Ezt persze nem apodiktice mondjuk, hanem csak mint azon benyomásoknak a kifejezését, melyet az általa szerkesztett, szöszaporító, de nem magvas, a legfontosabb tárgyalási mozzanatokot ki sem domborító, vagy plane egészen mellőző jegyzőkönyvei áttanulmányozása ránk gyakorolt.

Kimagaslóbb mozzanatkép tűnik föl az 1887-ik egyesületi év életében újból a Horowitz Lajos-féle pályázat, melyhez az egyesület ez idén két aranyán kívül még négyet csatolt, úgy hogy a most tartandó pályázathoz tíz arany állott az egyesület rendelkezésére. Ime, a Horowitz Lajos által elvetett kis magocska mily dusan fizet. Oh, hiszen tudjuk mi, hogy a fiatalságnak csak jó példa kell, hogy valamiért buzduljon, valamiért lelkesüljön! Mikor is jön össze a könyves-segéd tíz csillogó arannyal! Csak hogy azt meg kell nyerni ám! — Már a közgyűlésen titkár jelenti, hogy hat munka érkezett

be, melyet az elnökség kiad a bíráló-bizottságnak. Együttal határozatba megy, hogy csak a legjobb pályanyertes mű fog a Corvinában kinyomatni. Már a márczius 16-iki hivatalos gyűlésen felolvassa Gombássy Imre, bár nem tagja többé az egyletnek, de állandó elnöke a pályamű-bírálati bizottságnak továbbra is, a bizottság bírálati jelentését, mely az első díjat (négy aranyat) »a tudomány hatalom« jeligéjű dolgozatnak ítéli oda. A második (két aranyas) díjnak a kiadatását nem javasolja. A pályanyertes mű »a könyv-árus műveltségé«-ről értekezik, nyertese pedig Ranschburg Győző, a ki ezuttal a második pályázaton is elviszi a pálmát. Az augusztus 14-iki hivatalos gyűlésen már a jövő pályázatról folyik a tanácskozás s Gombássy Imre azon indítványa, hogy csak egy pályadíj tűzessék ki, tehát az egész tíz aranyból álló díjalap csak az egy nyertesnek adassék ki, némi vita után elfogadtatik. De a pályakérdés kitűzésénél már véleményeltérés mutatkozik, mert ahány a jelenlevő, annyi erre nézve az indítványa. Hosszas viták s egyenkénti szavazások után végre a pályázati bizottság a következő pályakérdésben nyugszik meg: »Az úgynevezett nagy- vagy Vereins-Sortiment lényege és annak gyakorlati alkalmazása hazai könyvkereskedelmi viszonyainkra.« De hogy nem erre a pályakérdésre, hanem szabadon választható témára adattak be a pályázatok, ezt a jövő év történetének a pályázatra vonatkozó előadásából fogjuk megtudni. Egyéb adatok hiányában ezzel az 1887-iki egyleti évet bezártnak kell tekintenünk.

A rákövetkező 1888-iki egyleti évről csak igen keveset mondhatunk. A gyér gyűlések hiányos jegyzőkönyvei oly impressziót gyakorolnak a tanulmányozóra, mintha valami stagnatio állt volna be az eddigi örven-

detes haladásban. A csak február 16-án megtartott rendes évi közgyűlés tisztujításának az volt az eredménye: elnökül ismét az egyesület legerősebb, de nem elég erélyes oszloposa, Révai Ödön, az alelnöki tisztségre Stokovszky Antal, jelenlegi elnökünk, a titkárságra Sztrókay Szilárd s végre a pénztárnokságra more perpetuo a mi derék jó Fichtner Nep. Jánosunk lettek megválasztva. — Az április 7-iki hivatalos gyűlés nem tartható meg, mert tagok hiányában nem határozatképes, a mi fölött az elmaradottaknak jegyzőkönyvileg rosszalás fejeztetik ki. Régi baja ez egyesületünknek, hogy tagjai nem eléggé érdeklődnek egyesületünk iránt s hogy mindannyiszor egy kis szenzációra van szükség, hogy azokat a gyűlések látogatására felbuzdítsák, felvillanyozzák. Hja! ez nem csak a mi szerény egyesületünkénél van így, de a miénknél komolyabb czélzatu s nagyobb egyesületeknél is, mert ebben — az egész vonalon — a mai társadalom egyik kórtünetét látja a megfigyelő. És ha ez így van — gondolja magában a könyves bohém, — miért is hát legyen ő jobb a — Deákné vásznánál. — Régen érzett kardinális egy hiánynon segíteni volt hivatta Grünbaum Armin azon indítványa, melyet a június 6-iki hiv. gyűlésen tett az iránt, hogy az elnökség létesítsen valahára egyesületi törzskönyvet avagy tagsági mátrikulát. Grünbaum ajánlata acclamatióval el is fogadtatik és a törzskönyv elkészítésével ajánlattevő bizatik meg. Hogy eljár-t-e megbizatasában, nem tudjuk. De hiszen jelen van ő s történetünket olvassa fel. Hanem azért a világért sem mernénk kedves tagtársunktól megkérdezni, hogy eljár-t-e megbizatasában, létesült-e tényleg az egyesületi törzskönyv és ha igen, vezették azt aztán tovább rendesen? Nem kérdezzük pedig azért, hogy az érdemekben megőszült szegény fejét zavarba ne ejtsük. Hadd kerüljön e jó szándék is ama

nagy ügyletkönyv mulasztási rovatába, a melyen már annyi füstbe ment szép kezdeményezés, annyi meghiusult jó igyekezet, annyi felbuzdulás és — ellankadás, egyszóval annyi lelohadt ifjúkori szalmatűz vagy on bejegyezve. — Ó igen, ez az átkos korszellem oka mindennek! — Az az évi december 1-én tartott gyűlésen Révai Ödön elnök, üzleti bokros elfoglaltsága miatt, leköszön tiszteről. Vele Kopper Lajos elsőtitkár is lemond, miután ez egész éven át nagy odaadással és példás rendben intézte az egyeslet ügyeit. Elhagyván a fővárost, a tagok sorából is kilépett. E két elnökségi tagjával az egyeslet valóban veszteséget szenvedett. — Ez év végén a pénztárállomány oly magasságot ért el, minőt ezelőtt még soha. 275 frt 52 kr. készpénz állott az egyeslet rendelkezésére. Pezsgett is a fiatal vér a vágytól, hogy amint összekuporgatta-kapargatta garasait, azokon egy grand mulatságon more patrio interno aztán ismét tulajdon. Jól teszi, — azért fiatal, hogy élvezze világát!

Ismét egy esztendővel közelebb értünk egyesletünk legújabb történetéhez. Követve eddigi előadásunk sorrendjét, először is a február 6-án tartott közgyűlés tisztujításáról referálunk. Az elnöki székkal Glück Somát tisztelte meg a közbizalom, ki már ezelőtt is áldásosan működött e tisztségben. Alelnök ismét Stokovszky Antal, titkár Sztrókay Szilárd, másodtitkár Wiesner J. lett. Hogy kire esett a pénztárnoki megválasztás, azt már nem is kell ismételnünk. Kire másra, mint Fichtner Nep. Jánosra, kinek a tiszteletére, azon ritka alkalomból, hogy huszonöt esztendeig szolgálja a Rózsavölgyi és társa cégét és már tizedízben foglalja el pénztárnoki tisztségét, az egyeslet díszvacsorával egybekötött jubiláris ünnepélyt rendez, melyen az ünnepeltnek egy értékes

emléktárgyat nyújt át. — A szeptember 21-ére egybehívott hiv. gyűlésen határozatba megy, hogy a különféle eddigi egyleti bizottságok, nevezetesen a vigalmi, könyvtári, segélyegyleti, önképző- és pályázatbíráló bizottságok, mint a melyek az elnökség czélszerű, gyors és egyöntetű működését csak hátráltatják, feloszlattassanak. — A Horowitz Lajos-féle pályázat ez idén — sajnos — eredménytelen maradt, amiért is ugyanezen hiv. gyűlésen új pályázat hirdettetik ki, tetszésükre hagyatván a pályázni kívánóknak, hogy tárgyukat — természetesen a szakba vágó tárgyukat, szabadon választhatják. Ennyi az egész, amit az 1888-iki évről e helyütt elmondhatunk.

Az 1889-iki egyleti év beköszöntésével egy egészen új korszakba lép egyletünk. Nem jellemezhetjük ezt a korszakot jobban, mint ha a Stokovszky Antal érája szerencsés auspiciumok közt megindult kezdetének nevezzük el. — Stokovszky Antal elnökké választásával — e tisztségét a mostani 1898-iki évben immár tizedizben hogy betölti, — nem csak egyletünk legújabb története kezdődik, de kezdődik egyszersmind annak alapjaiban — *in capite et membris* — végbe menő reformációja is. — A múlt 1888-iki évben az egyletben több házsártos tag által ismét előidézett némi viszálykodások, melyek csak az illető békerontók kilépésével értek véget, megtisztították végre a levegőt, amint a vihar is szokta tenni és — *post nubila Phoebus* — derős időjárás, tartós és termékenyítő, árasztotta szét áldásait az annyi viszonytagságokon, viszályokon és visszavonásokon keresztülment egyletre. Csak alkalmas ember kellett, aki átvevén az egylet kormányrúdját, annak ide-oda sodrott sajkáját a béke, a boldogulás és a haladás biztos kikötőjébe beterelje. És Stokovszky Antalban meg is találta az egylet ilyen emberét. Bebizonyult egyletünkön is, hogy

a tüzes vérű fiatalság egyesületi uton való vezetésére nem annyira a basáskodásra hajlandó energia, nem a túlzott pajtáskodásra vezető *captatio benevolentiae*, sem a minden áron nagyokat teremteni és babérokat szerezni való viszketeg kíváncsatik meg, mint inkább az igaz szívbeli s lelki jószág és szelidség, mindennek fölött pedig a békeszerető nyugodtság és a férfiut diszító szerénység mellett az az istenadta tulajdonság, hogy a »festina lente« elve szerint mindenkor és mindenben a helyest, a célhoz vezetőt ismerje fel a vezér. És Stokovszky Antal tisztelve szeretett elnökünkben e tulajdonságok összpontosulva vannak s voltak már jórészt akkor is, midőn az 1889. évi rendes közgyűlésen egyhangulag elnökévé választotta az egylet közbizalma. S hogy ő e bizalmat folyton bírja, mi sem bizonyítja ékesszólóbban, mint az, hogy immár tizedízben részes benne. — E rövid kitérés után visszatérünk az 1889. év történetének a vázolásához. Az év január 25-én megtartatván a közgyűlés, elnökül — mint már tudva van, — Stokovszky Antalt, alelnökül Lewitter Győzöt, titkárul Hintz Sándort, altitkárul Tóth Bélát, pénztárnokul végre Weinberg Gyulát választották, ez utóbbi e bizalmi állását azóta számos éven át derekasan töltötte be, s csak a legújabb időben vált meg tőle, hogy egész munkarejét főnöke kiterjedt üzletének szentelhesse. Hogy mi lett Fichtner Nep. Jánosunkkal, egyletünk tíz éven át hűséges sáfárjával? Hát ő bizony visszavonult, betegeskedni kezdett s nyugalomra vágyott. Nyugodt lélekkel adhatta át az egyleti vagyont kezelését utódjának, mert tudta, hogy annál megbízhatóbb, derekabb kezekre nem bízhatja ő sem az egylet vagyonkája kezelését, mely vagyonka mint a tengeráradat folyton vagy nő vagy apad, ahogy ezt a fiatalság mulatságos planétája többé-

kevésbbe nagy zsarnoksággal rádiktálja. — Nem kevésbé voltunk meglepve, midőn ezen és a következő 1891-iki egyleti év aktáinak tanulmányozásához fogni készültünk. Az 1890-iki évről ugyanis csak a rendes évi közgyűlés és egy hivatalos gyűlés jegyzőkönyvét, az 1891-iki egyleti évről plane egy lapnyi aktát sem találtunk a rendelkezésünkre bocsátott levéltári anyag közt. Melyik titkár kezén veszttek vagy kallódtak el, ennek csak a jó Isten a megmondhatója. De hogy voltak, annyi bizonyos, s arról meg lettünk volna győződve úgy is, ha az akkor már másod- illetve harmadizben az elnöki tisztet viselt mostani elnökünk nem biztosít róla, hogy e két esztendő élénk élete egy egész halmaz hivatalos okmányt hagyott hátra. Erős a meggyőződésünk arra is, hogy az egylet majdani krónikása, ha a még most rendezetlen levéltár rendezve lesz, meg fogja találni benne mindazon okmányokat, miknek hiányát mi most annyira érezzük és sajnáljuk. Szerencsénkre egyleti éleltünk egyik kimagasló mozzanatáról, a Horovitz Lajos-féle pályázatról, a meglévő 1890. január 25-én tartott rendes évi közgyűlésnek jegyzőkönyve ad hirt. E szerint négy pályamunka adatott be. Morgenstern Leó tagtársunk által irt talpraesett bírálati jelentéséből viszonyaink jellemzéséül a következő bevezető szavakat vesszük át: »A benyújtott dolgozatok átolvasása után, ha *ezekből* akarnánk véleményt alkotni a magyar könyvkereskedő-segédek képzettségéről, arra a következtetésre kellene jutnunk. hogy a magyar könyvkereskedő-segédek műveltség dolgában nem ütik meg azt a mértéket, melyet tőlük méltán megkövetelhetni, sőt hogy a szakismeretek terén is csak igen primitív fogalmaik vannak. *E nézet azonban távol áll tőlünk,* mert mi sokkal jobban ismerjük a magyar könyvkeres-

kedősegeket és tudjuk azt, hogy vannak köztük igen sokan, kik széleskörű műveltséggel birnak és szakmánkban is minden tekintetben helyt állnak; ha *ezek* vettek volna részt a pályázaton, bizony válogathattunk volna a becses dolgozatok között. De úgy látszik, sajátos fátuma ez egyesületünk pályázatainak, hogy — kevés kivétellel — a tollforgatásra éretlenek, a szűk látkörrel bírók éreznek csak hivatást magukban a pályadíjak elnyerésére, melyet bizonyára nem a nemes ambíció, hanem inkább a hiúság sugall nekik. Az egyik pályázó plane egész nyíltan beismeri, hogy az egészet (t. i. a pályázatot) lutrijátéknak tekinti.« — Eddig a bírálati jelentés bevezető szavai. — A beadott négy dolgozat közül az egyik félig-meddig bevállván, a bírálóbizottság jónak találja azt a pályadíjjal megjutalmazni, hogy egyrészt a pályanyertes komoly további haladásra buzdítsa, másrészt pedig a tagokban a pályázókedvet felébreszsze. A pályanyertes műnek címe: »A könyvtár hivatása és a könyvkereskedelem befolyása a műveltség fejlődésére, különös tekintettel Magyarországra«. Mint nyertes Rózsa Miklós tag neve került ki a jelítség levélkéből.

Igy állván a dolog, mint főlebb jeleztük, hogy t. i. az 1890-ik egyleti évről források hijján nem írhatunk semmit, átmehetnénk mindjárt az 1892-iki év történetére, ha szükségét nem éreznők, hogy e történelmünkre meddő esztendőt pár szóval elbucsuztassuk. El sem lehet képzelni, hogy a Stokovszky Antal elnöksége alatti egyesület működése egy egész álló esztendőn át szünetelt volna, kivált mikor ismerjük az elnök és derék tisztársai azon komoly elhatározását, hogy az egyesület minden körülmények közt reformálni és magasabb színvonalra emelni kell. Ez pedig csak ép oly komoly

munkával történhetik, s hogy hozzá is látott e munkához mindjárt a Stokovszky-aera kezdetén, erről az 1889. és 1890-iki egyleti évek történetében elegendő nyomokat találunk.

Az 1892-iki egyleti év öröm és bánat közt folyt le. Örömről volt az az ünnepély, melyet július 8-án rendezett az egyesület tisztelve szeretett elnöke: Stokovszky Antal tiszteletére azon alkalomból, hogy könyvárusi pályájának huszonötödik évfordulóját megérte. Örömről telt abban a hagyományos évforduló-mulatságban is, mely, bár jótékony célra volt rendezve, mégis deficizzel végződött, de dacára annak a felülfizetésekben mégis 17 frt 50 krt juttatott a segélyalapnak. A deficitt az egyes tagokra rovatott ki, »hogy — mint a jelentés mondja — az egyesületnek amúgy is végkimerülésben lévő pénztára tovább meg ne terheltesse«. Még abban is találtuk örömről, hogy a helyeszközlő iroda rövid jelentése oda nyilatkozik, miszerint »több a hely mint a segéd, a mi bizonyára csak örömdetes jelenség«. — De a bánatból is kijutott az egyesületnek bőven az évben. Meghalt Fichtner Nepomuk János, egyesületünknek tíz éven át hűséges pénztárosa, s vele a megbízhatóság, az igaz barátság mintaképét vittük ki a sírba, melyet temetésekör egy értékes koszorúval díszítettünk. — Sok szomorúságot okoz a legjobb igyekezettel eltelt elnökségnek, hogy a tagok száma rohamosan fogy és a megmaradt tagok is csak igen lénán és gyéren látogatják az üléseket. Nincs mit szépítgetnünk vagy kendőznünk, midőn ezt is regisztráljuk. A történeti igazság mindenekelőtt! Aztán mi már tudjuk, hogy a jövő szebb lesz és áldásosabb, mint volt akkor a jelen. Az az év február 17-én tartott rendes évi közgyűlésen a tisztikar következőleg alakult: Elnök negyedizben: Stokovszky Antal egyhangulag,

alelnök: Lewitter Gyózó, titkár: Laszwitz Kálmán, ki azonban tisztét nem fogadván el, helyébe a fővárosba visszakerült és ismét taggá lett Kopper Lajos választatik meg. Másodtitkár: Fülöp Konrád. Pénztárnok ismét csak Weinberg Gyula. Ez évben összesen csak három gyűlés tartatott, melyek jegyzőkönyvei közül csak a közgyűlésé állt rendelkezésünkre. — A pénztár-könyv az év végén, daczára, hogy a nyáron végkimerülésben sinylódott, már 126 frt 19 krt mutat ki.

Igy találta egyletünket az 1893-ik esztendő, mely csöndesen, derűs ég alatt folyt le. Ez évben volt költőkirályunknak, Jókai Mórnak a jubileuma. Nekünk sem szabadott volna elmaradni az emlékezetes ünnepélyről. Volt is indítvány erre, mely két gyűlésben is behatóan tárgyaltatott, de határozatba mégis csak az ment, hogy, miután a »Csak szorosan« egylet sokkal jelentéktelenebb tényezője úgy a budapesti társadalomnak, mint egyáltalán a helybeli egyletek sorában, az ünnepélyen való részvételétől — legnagyobb sajnálatára — le kell mondania. Ugyanezen indítványozónak az a badar másodindítványa, hogy hát ez esetben Jókai Mórt válaszsza meg az egylet tiszteletbeli tagjának, homéri kacaját idézett elő. A mi kicsike, alig ismert egyletünk méltassa külön tiszteletére a nagynevű, világhírű szellemi heroszt és ő érezze megtisztelve magát általunk, kik boldogok lehetnénk, ha Ő minket csak egy mosolyával is megtisztelne! És ez a visszavonulás tehát csak az elnökség szerénységének s tapintatának érdemeül számítható be. Daczára ezen, a mult évi egyik jegyzőkönyvéből merített adatoknak, mégis arról értesülünk titkárunknak az 1893. évről előterjesztett jelentésében, hogy az egylet a Jókai-jubileumon testületileg részt vett, és az ünnepeltnek díszfeliratot nyújtott át. Bizonyára meggondolta s meg-

emberelte magát az elnökség s utólag mégis csak bátorságot vett magának az ezen emlékezetes nagy ünnepélyen való részvételre. — A Kossuth-gyász alkalmából határozatlik a márczius 28-iki rendkívüli közgyűlésben, hogy az egyesület nagy hazánkfia elhunytá fölött érzett mély fájdalomának jegyzőkönyvileg ad kifejezést, ranatalára koszorút helyez és a családhoz részvétíratot intéz. Továbbá, hogy a végtisztességen testületileg vesz részt s végre, hogy Kossuth Lajos szobrára 10 forintot utalványoz ki az egyesületi pénztárból.

Január 18-án volt a rendes évi közgyűlés, melynek tisztválasztása következő eredményt mutat, Elnök: Stokovszky Antal, alelnök: Lewitter Győző, titkár: Wiesner Emil, altitkár: Reich Bernát, pénztáros: Weinberg Gyula ki mindig csak azt sajnálja, hogy az összegyűlt pénzmagot megint csak ki kell adnia s nem gyűjthet össze akkora vagyont, hogy legalább érdemes legyen azt őrizni! — Egy, korábban egészen elejtett egyesületi intézmény újból léptetik életbe; ez a vigalmi bizottság, mely az évben négy tagból alakult. — A jegyzőkönyvek vezetése úgy alakra, mint conceptióra nézve ismét sok kívánni valót enged — A Pallas nagy Lexikonára tagjaink közül is sokan fizetnek elő s a kiadóhivatal tagjainknak kötetét feleáron szállítja. Hát ez is csak haladást jelent, hogy könyvkereskedő-segéd is könyvet vesz! Egyáltalában mintegy varázsűtésre az egész egyesületi életben új élet, haladó javulás és emelkedés mutatkozik. A tagok száma ismét örvendetesen emelkedik, a gyűlések látogatottsága is kedvezőbb arányokat ölt. A már annyiszor felforgatott alapszabályok újból való revíziójára nincs egyelőre szükség, és az az évi pénztári jelentés szerint december végével 208 frt 55 kr. készpénz van a pénztárban. Mindezek oly vívmányok, miket az egyesület csak

derék elnökségének köszönhet. — Az egyleti viszonyoknak ily szerencsés alakulását illusztrálja a mult egyleti évről szóló titkári jelentés is, mely ilyen statisztikai párhuzamot von a megelőző évek és az 1893-iki egyleti év közt: két év előtt egy-egy gyűlést csak 10—12 tag látogatott, ez idén már 35—40 tag vesz részt egy-egy gyűlésen. Négy év előtt huszonkilencz tagja volt az egyletnek, ma már hetvenet számít, mely szép számból csupán az 1893-iki évre huszonöt új tag belépése esik. S hogy az az évről szóló történetünket, mint minden tekintetben áldásosat, ahhoz méltóan befejezzük: a főnök urak munificentiája az évben is jóakarólag nyilvánult irántunk a nyári hét órai és a vásár- s ünnepnapi egész napi üzletzárás tekintetében.

Ily szerencsés auspiciumok közt lépett egyletünk az 1894-iki évbe, mely mint a megelőző szakadatlan derűs ég alatt még fokozottabb eredmények kimutatásával le is folyt. A január 17-én megtartott rendes évi közgyűlés fölötté népes volt és egy kis ünnepély számba is mehetett. Titkár a mult évről szóló terjedelmes jelentésében visszapillantást vet az egylet multjára, mely ez évben tartja meg XX-ik évfordulóját. Csak kár, hogy e történeti visszapillantásból a történetíró oly kevés pozitív történeti és statisztikai adatot bir meríteni. — A tisztujtásnál Stokovszky Antal (egyhangulag) elnöknek, Wiesner Jakab alelnöknek, titkárnak az ékes tollú, providentiális Reich Bernát, kit akár egyletünk aranyszájú Jánosának is elnevezhattünk volna, ha ez az úri ember történetesen nem pap és egyházatya, hanem könyves-boltos lett volna. — Egyébiránt az epithetonok, vagyis inkább gúnyneveknek a kiosztogatása egyletünkben nem az utolsó kedvtelésekhez tartozott. Volt Cicerónk, Demosthénésünk, Likurgusunk; volt Catilinánk, sőt Drákónk és Nérónk is.

De volt aztán vizslánk, medvénk, rókánk, tevének, stb. is, mikhez a természetrajz mindhárom országa bőségesen szolgáltatta az ő speciesseit. De már most egészítsük ki a tisztikart, nehogy csonkán maradjon. Titkárnak Jettmár Vilmos, méh- és mézkas-kezelőnek, vulgo kassirnak (ez is egyhangulag) Weinberg Gyula lettek az egyleti tagok bizalmából megválasztva. — Az október 24-iki rendkívüli közgyűlésen, melyen 38 tag vett részt, élénk vita és 26—11 szavazat ellenében határoztatik, hogy egyletünk a bécsi »Buchfink« nevű testvéregylet huszonötéves jubileuma alkalmából három tagú küldöttség által fog képviseltetni, mely a bécsi kartársaknak egy értékes ajándékkal is fog kedveskedni. A pénztár állománya az 1894-iki egyleti év végén 225 frt 45 kr Örülj libris, lesz mulatság akkora, hogy Henczidától Bonczidáig folyik majd a lé! — Lesz »rák«-leves, mely után a libris annyira bomlik, mert csak egyszer évente találják fel neki; lesz rizsszel körözött javítási felfujt, mely kedvencz étele, de csak igen ritkán jut hozzá; lesz boeuf á la mode szarvasgomba mártással, melyet kivált a kezdő libris-nemzedék szeret; lesz ragasztó pép-gelée, ostya-salátával, pakoló spárga vajban, de főleg lesz »sör quantum satis« és bor annyi, amennyi egy elegáns és tisztességes libris-spitzhez elegendő. Lesz talp alá való mennyei zengemény és tüzről pattant szép leány is. No librisem, kész számodra a mennyország! Nem baj, ha muri után hatalmas macskajajban is szenvedsz és egyleted pénztára csak úgy ásít az ürességtől. Mindegy; lesz megint és az ember egyszer él csak!

Ismét egy esztendő leszállt az örökkévalóság mélységébe és mi szegény halandók örvendezve üdvözljük az új évet. Ennek kimagaslóbb mozzanatai a követke-

zók: A január 30-án megtartott rendes évi közgyűlés Hoffmann Alfréd urat, a főnökegylet érdemekben dús elnökét, tiszteletbeli taggá választja meg és az erről szóló diszoklevelet nyújtja át az ünnepelt kiváló férfinak, egyletünk mindenha jóakaratu patrónusának. Az ugyanabban a közgyűlésben megejtett tisztválasztáson Stokovszky Antal mint elnök és Weinberg Gyula mint pénztárnok, egyhangulag választatnak meg. Alelnök Spitz Sándor lett. A titkári tisztségre, bár kijelentette, hogy azt nem vállalja el többé, engedve a többség határozatos kérésének, mégis csak Reich Bernátot sikerült megnyerni az egyletnek. Altitkár végre Kántor Ferencz derék, igyekező fiatal tagtársunk lett. E közgyűlésen elhangzott a jelszó: »Takarékoskodjunk, mert jön a Millennium!« Elhangzott, — elhangzott, — ugy elhangzott, hogy a junius 14-iki rendkívüli, külön e célra egybehívott közgyűlésen egy két napra terjedő nagyobb szabásu nyári multság megtartása határoztatik, melyhez a rendezőségnek 250 frt egyhangulag szavaztatik meg. E multság meg is tartatik, fényesen sikerül, de 25 frt deficittel is jár ám, a mi utóvégre nem nagy baj lett volna. De e kirándulás alkalmával két tag, nevezetesen Brucker Lajos és Pollák Zsiga egy humorisztikoszatirikus alkalmi lapot szerkesztettek és adtak ki — mint a jegyzőkönyv egy helyen nevezi »Ál-Corvinát«, — melynek a többé-kevésbbé szellemes és találó személyeskedésektől a kelletinél túl átszaturált tartalmával néhány egyleti tagot megsértették. Az elnökség nem is tehetett egyebet, mint hogy a nevezett két tagot törölte, mit azonban a furfangos két fiatal ember tagságáról való lemondásával előzött meg. »Önkéntes kilépésük — mondja a jegyzőkönyv — *örvendetesen* tudomásul vétetik.« — Mily népesen voltak ez évben látogatva a

gyűlések, szinte azok jegyzőkönyveitől látható. A januári közgyűlésen negyvennégy tag vesz részt és husz vendég tiszteli azt meg jelenlétével. A június 14-iki rendkívüli közgyűlésen negyvenöt tag van jelen és tíz vendég. — A tagok létszáma ez évben is jelentékenyen szaporodott és ez által az egyesület számban is erősödött, anyagi helyzete is jóval kedvezőbbé alakult. Az év végén — a pénztári jelentés szerint — 324 frt 27 kr. készpénz állt az egyesület rendelkezésére. S hogy e rendelkezés nem fog elmaradni, pénztáros minden ízében érzi. De nincs kegyelem; hát miből is mulasson ismét a kikopalt libris-legény-nemzedék. Ő adja, ő gyűjti — hát szabadon rendelkezhetik is. És rendelkezik is az istenadta könyvesbohémje, a míg csak telik a ládafiából.

Még csak két esztendőnek a történetével tartozunk mélyen tisztelt s bizonyára már agyon untatott hallgatóságnak. Szinte hajlandók vagyunk történetírói avítikus jogunkkal élni, mely szerint a legközelebbi jelen még nem lévén érett a történetíráásra, azt nem is szabad kiadni. még Klio asszony irlája alá, mely asszonyság tudvalevőleg szereti a szárnyain széthordani mindazt, ami e nagy hangyabolyon történik, melyet a híres Cannabich geográfus, és utána Hunfalvy a geográfus rossz kedvükben földnek neveztek el. Aztán szereti Klio asszonyság a pletykát is; már pedig arra neki tápot adni nincsen kedvünk. — Mindamellett a »Csak szorosan« egyesület huszonöt éves története megkívánja, hogy teljes mértékkel mérjük ki ezt a huszonöt esztendőt s ne legyen megszólításunk, mint a hentesnek, a ki az egy kiló húst mégis csak egypár deka híjján méri ki. Azért, ha már benne vagyunk és a mélyen tisztelt hallgatóság türelmesen kísért eddig, kérjük még e két utolsó esztendőnek a meghallgatására kegyes türelmét.

Az 1896-iki egyleti év terjedelmes és példás akurateszszel fogalmazott és felszerelt aktacsomagából következő említésre való mozzanatait egyleti életünknek registráljuk és adjuk át a poszteritásnak. Rendes évi közgyűlését ez év február 5-én tartotta meg 36 egyleti tag jelenlétében. Megejtetvén a tisztválasztás, elnökül Stokovszky Antal és pénztárosul Weinberg Gyula, mindkettő egyhangulag lett megválasztva. Az alelnökségre a közbizalom a volt titkárt, Reich Bernátot szemelte ki. A titkárság fáradságos tisztére Schäffer Jánosra esik a választás, ki e tisztében ritka buzgalommal és fáradhatlan tevékenységgel működött közre egyletünk színvonalának emelése és jólétének előmozdítása érdekében. Titkár terhét mint altitkár Kántor Ferencz, hivatott erő, segíti viselni. — E közgyűlésen több tag indítványt tesz arra, hogy az egylet önképzőköri szellemben alakíttassék át. Ez élénk eszmecsere és debattirozás után *elvben* el is fogadtatik, és az ügy tanulmányozására és konkrétebb javaslatok megtételére egy bizottság küldetik ki. Tudjuk a parlamenti életből és az egyesületi szokásokból, hogy ha valami nem tetsző indítványt szép szerivel eltemetni akarnak, ezt egy bizottságnak adják ki. Ez ügygyel is csak így történt. Önképzés és könyvkereskedőség, hogy illik ez össze?! — Mi született tudósok vagyunk, kiknek, ha megszülettünk, a boldog apa vagy boros üveget vagy könyvet tart élénkbe. Ha a boros üveg után nyulunk, kántor vagy bíró lesz belőlünk, ha pedig a könyv után nyulunk, akkor mi más, mint könyvesboltos. Csak-hogy legtöbbje közülünk, ha születésénél illeten módon dönt jövője fölött, mindkét kezét nyújtja ki, a boros üveg után is, a könyv után is. És ezekből válik csak aztán az igazi könyvárussegéd, kinek nincs többé szüksége

önképzésre, mert egy Brockhaus vagy Cotta, Gerold vagy Braumüller, Ráth Mór vagy- Ruzsicska Ármin kis Miska hozzáképest szakismeretek és kapacitás dolgában. — Isten minket úgy éltesen, ha nem mondunk igazat! — Az egyleti könyvtár sincs még rendezve; Reich Bernát azon indítványa fölött, hogy egy könyvtárnoki állás szerveztessék, mint korai fölött, a közgyűlés napirendre tér. — De hát mit is rendeztek volna e könyvtárnak nevezett, többnyire csak hivatalos nyomtatványokból álló inventáriumon. Titkárnak az ez évi április 29-iki hivatalos gyűlésen tett abbeli jelentése azt az impressiót teszi, a hallgatóra, hogy ismerve a könyvtárra tett számos, és közte értékes adományozásokat, mintha parlagon heverő könyvtárunk az idők folyamán nem hogy szaporodott, de lényegesen megfogyott volna. — Aztán egyleti könyvtár és könyvkereskedősegéd hogy illik ez össze?! Hát nincs-e a gazda könyves boltjában könyv »quantum satis«? Minek hát egy jóra való könyves-bohémnek másnak a könyve? Hová is gondolnak az urak! A könyvesboltos a könyvet csak árulja s belőle csak annyi mézet szív be magába, a mennyit az »üzlet« mulhatatlanul megkíván. — Az 1896-iki év egyletünk történetében ép oly előkelő helyet foglal el, mint elfoglal hazánk történetében. Ez év hazánk ezredéves főnnállásának magasztos ünnepét jelöli. Hogy milyen ragyogó, szép és nagyszerű volt e ritka ünnep, az elpusztíthatatlanul bele van vésve mindnyájunk emlékezetébe. Egyletünk sem maradhatott el — szerény körében és még szerényebb társadalmi állásában — e nemzeti ünneptől. — Már az április 29-iki hív. gyűlés napirendjén ott van a mozgalom megindítása, hogy egyletünk mikép ünnepelje meg a milleniumot. — A július 25-iki hív. gyűlésen az elnökség kész program-

mal lép elő, mely szerint az egyesület a kiállítás területén díszülést fog rendezni, melyet este bankett fog követni. Ez ünnepélyére a bécsi »Buchfink« nevű testvéregyletet hívja meg vendégül, mely már nyilatkozott is, hogy a kollegiális meghívást elfogadja s magát egy tizenöt tagu küldöttsége által fogja képviseltetni. Az ünnepély rendezéséhez az elnökségnek 300 forint szavaztatik meg azzal, hogy az esetre, ha ez nem találna elég lenni, minden tagnak külön 1 forinttal kelljen hozzájárulni a költségtöbblet fedezésére. Az ünnepély rendezése több hivatalos és bizottmányi gyűlést tesz szükségessé. Ki akarnak tenni magukért s úgy egylettünkhöz mint a nemzeti nagy ünnephez méltóan kívánják ünnepélyünket megülni. A június 8-iki hódoló felvonulásnál való részvétel ügye is élénken foglalkoztatja az elnökséget s valóban elismerésre méltó buzgalommal s fáradságos utánjárásokkal igyekszik mennél imposánsabbá tenni nyilvános testületi föllépését. S eljőve a nagy nap, augusztus 15-ike, midőn megtartották a díszgyűlést, előbb ünnepélyesen fogadván a bécsi vendégeket, kiknek a tiszteletére fényes bankettet rendeztek. Ez ünnepély örök emlékére Puljanovszky, jóhirű kalligrafussal szép emléklapot készítettett, melyet vendégeinek nyújtott át. — Az elnökség csakugyan ki is tett magáért. Nem kevesebb mint tiz, részint hivatalos, részint választmányi gyűlés jegyzőkönyve tesz tanuságot elismerésre méltó buzgólkodásáról. A lefolyt ünnepek leírását a Corvina örökitette meg. Igen sajnáljuk, hogy az idő előhaladottsága és a mai ünnep további programmpontjaira való tekintet nem engedik meg, hogy ezt e helyütt is reprodukáljuk. Magára az egyesület beléletére vonatkozó egyéb mozzanatok nem is igen fordultak elő ezen 1896-iki emlékezetes év folyamán. Hiszen

minden egyes egyén gondolata és ténykedése csak a millenium körül forgott, s egyletünk is majdnem kizárólag csak azzal foglalkozott.

Végre elértünk egyletünk huszonötéztendő tör-ténetének utolsó évéhez, az 1897-ikihez. Belélete immár a consolidáció magasabb fokán áll s kiható tevékenysége sem hágy már annyi kívánni valót. De azért készsé-gesen beismerjük, hogy még jó messze állunk azon ponttól, a melyet majdan Isten segítségével és tagjaink elengedhetlen közreműködésével elérve, azt fogjuk mondhatni, hogy immár beteljesedett az idő és lón áldás, béke és elég erő, hogy tovább építhessük saját boldogulásunk hajlékát, saját otthonunkat. — Egy nem különben örvendetes kimagasló momentuma ez évi egy-leti életünknek az is, hogy a midőn apostoli királyunk leg-magasabb kegye a magyar könyvkereskedelemnek egyik legkiválóbb s legérdemesebb képviselőit, a Wodianer családot érte azzal, hogy a magyar nemességre emel-tetett: egyletünknek ismét alkalmá nyílt tetteleg kifeje-zést adhatni a fölötti örömének. Erről tanuságot tesz az az évi december 7-iki választmányi gyűlés jegyző-könyve, melyben rendkívül meleg s a kitüntetteknek nagyrabecsülését kifejező ékes szavakban örökítettik meg ez esemény, mely a mint örvendetesen érintette a magyar könyvkereskedelem összeségét, úgy szerény egyletünkben is a soha el nem veszhető nagyratisztelet érzését és az annál is szebb s magasztosb példavevést keltette föl arra nézve, hogy a könyvkereskedelem rögs pályáján is van mód adva, miszerint arra érdemesek megkapják jutalmukat a szakmájukban kifejtett áldá-sos tevékenységükért. Egyletünk 1898. évi január máso-dikán küldöttség útján üdvözlőleg tiszteltett Wodiá-ner Arthur urnál, kinek az illető jegyzőkönyv egy

mását nyújtotta át, s tőle azt a megtisztelő ígéretet vette, miszerint a mi egyletünket, mint eddig, úgy a jövőben is hathatós pártfogásában fogja részesíteni. — Az emlékezetes októberi napokban, midőn II. Vilmos német császár tartotta ünnepies bevonulását fővárosunkba, egyletünk testületileg vett abban részt, mint sorfalat álló deputáció. — Ez év közgyűlésén a már ismertetett egyleti reformkérdés ismét föléledt tetszhalottaiból, Sebestyén Ede tag tevéen azt magáévá. A választmány nem tért ki előle s a közgyűlés napirendjére kitűzte. De mert az egész ügynek (az egylet reformáltassék önképzőköri alapon) indítványozók mulasztásából, vagy öntájékoztatlanságából hiányzott a konkrétebb alakja, a közgyűlés azt ismét elnapolandónak ítélte, a mivel aztán — bizvást feltehetjük — a másodszori requiem is elmondattott e szegény holtan született magzat fölött. — Egyleti alapszabályainknak ismétli módosítása ez egyszer — kapcsolatosan az egyletben már javában megeredt üdvös reformokkal — valódi szükségnek ismertetvén el, a Schäffer János titkár által készített új alapszabályoknak a tervezetét szerkesztő a július 4-iki rendkívüli közgyűlés asztalára teszi le s azoknak fölülvizsgálására egy nyolcz tagu bizottság küldetik ki, mely a december 7-iki rendkívüli közgyűlésen beszámolván kiküldetésével, a közben kinyomatott alapszabályok az egyleti tagok közt lesznek szétosztva tanulmányozás és észrevételeik megtétele okáért. Az erre vonatkozó további munkálatok s végzések már nem tartoznak ez egyleti év keretébe. — De visszaélnénk már a nagyratisztelt hallgatóság eddig is tanusított nagy türelmével, ha azonfelül még azon célzatok fejtegetésével akarnók untatni, miket maga elé tűzött egyletünk az alapszabályoknak s vele az

egyletnek tágasabb alapokra leendő ujjaalakítási terveiben. — Hogy az 1897-iki, történetünkben utolsó egyleti esztendővel is végezzünk, még csak a következők regisztrálására szorítkozunk. A tagok gyűléslátogatási buzgalma és kedve ez évben több mint kielégítő. Létszáma is szaporodott, mert, míg az 1896-iki január havában 61 tagja volt az egyletnek, addig az 1897-iki év 77-re szaporította tagjaink számát, mely létszámot előttről soha sem érte el egyletünk. — A helyeszközlő iroda, Weinberg Gyula avatott vezetése alatt, szintén kielégítő eredményeket mutat fel, s véges-végül az egyleti jótékonyság is kisebb-nagyobb adományaival hirdeti élénk és nem eredménytelen, hanem áldásos tevékenységünket.

Mintha szinte észrevennénk a mélyen tisztelt hallgatóság közt egynémelyiknek arcán a csalódás, a rossz benyomás kifejezését. Ott látjuk némely arczon kifejezve azt a nagy kérdést, hogy hát csak ennyiből áll a »Csak szorosan« egylet története? Gyümölcsözőt, igaz nyomokat maga után hagyót mit sem tett, nem létesített s csak úgy átvegetálta minden magasabb cél nélkül lételének a huszonöt évét? *Nem!* Mi eddig az egyletnek jobbadán csak beléletét vázoltuk, utóljára hagyván a javát, a magvast, mely áll egyletünknek azon kiható huszonöt éves tevékenységéből, melyet *mint testület, mint szakmabeli és társadalmi tényező* kifejtett. Rövidek leszünk, mert az öndicsekvés nem mesterségünk s a Szent Írás is azt mondja, tedd a jót úgy, hogy balod ne lássa, mit tesz jobb kezed.

Egyletünk ugyanis először humanitár irányban nem kicsinylendő tevékenységet fejtett ki s szép összegre megy az, a mit a jótékonyság oltárára áldozott huszonötéves

fennállása óta. Csak néhány példát örökitünk meg történetünkben. Midőn az egylet első elnöke Vogel 1875-ben elhalt, az egylet özvegye javára gyűjtést rendezett, mely 553 frt 94 krajczárnyi nem megvetendő eredményt mutatott. A szegedi vízkárosultak segélyezéséhez 1879-ben 15 frttal járul hozzá a »Pester Lloyd« gyűjtésében. 1877-ben egy szerencsétlenül járt magyar születésű, de Bécsben szolgáló kartársát, hogy eltört s amputált egyik lába helyébe egy műlábát csináltathasson, 40 forinttal segélyezi. — A megszorult tagok — bár ez alapszabályilag nincs is megengedve, — mindenkor nyitva találták kérelmükre az egyleti pénztárt kölcsönadásra. A pénztári könyvek és pénztári kimutatások évről évre elég sűrűn számolnak be segélykép kiosztott kisebb-nagyobb összegekről, melyeket úgy saját tagjainak, de különösen a hely nélküli idegen kartársaknak — s ezek közül legtöbbjét a külföldi »fahrende litterarische Handwerksburschok«-nak — bőven kijuttatott és folyton kijuttat. — Midőn az egylet úgy karszellemileg, mint anyagilag is kezd gyarapodni, azon mértékben gyarapszik humanitár tevékenysége is. 1881-ben Tóth Kálmán elhunyt költőnk siremlékéhez gyűjtés útján 19 frt 50 krral járul. 1884-ben a kolozsvári siket-némák intézetét számottevő adományösszegben részesíti. 1894-ben egyik mulatsága felülfizetéseiből 50 forintot, 1896-ban pedig szintén egy társas estélye bevételének a többletéből 70 forintot tesz le a magyar könyvkereskedők országos segélyalapja pénztárába adományképen. Látható tehát, hogy egyletünk sohasem zárkózott el attól, hogy az emberiség legnemesb kötelességét, a jótékonytságot, anyagi erejéhez képest elég bőségesen ne gyakorolja. Ez egyletünk működésének a fénypontja, melyre — öndicsekvés nélkül — mindenha büszke lehet.

Mint testület a »Csak szorosán« egylet egy alkalmat sem mulasztott s most sem mulaszt el, hol annak jelenlétét vagy a részvét, vagy az ünnepi alkalom, legyen az örvendetes vagy szomorú, szükségesnek s a társadalmi illem és becsülettudás követelményeinek megfelelni, kötelességének tartja. Egyleti levéltárunk erre nézve is szép és bő anyagot szolgáltat. Nem történt egyleti tagjai, vagy a főnök urak között haláleset, illetve végtisztesség, melyen vagy testületileg, vagy legalább küldöttségileg ne vett volna részt. — Fájdalom, hosszú azoknak a sora, kik huszonöt év alatt kidülnének, vagy az egyleti tagok vagy a főnökök sorából, de kevesen vannak köztük, kiket egyletünk ne kísért volna örök nyugvóhelyükre s többnyire értékes koszorut nem tett volna le a megboldogultak ravatalára.

De nemcsak az övéiről s nem csak a szakmabeli halottaikról emlékezett meg egyletünk, valahányszor e szomorú kötelességét teljesítenie kellett, de mind azon esetekben is, midőn a halál oly egyéneket ragadott ki az élők sorából, kiknek elhunytán az egész magyar nemzet gyászt öltött. Így 1889-ben Rudolf trónörökös ő fensége gyászos elhuntya alkalmával az egylet impozánsan adott kifejezést fájdalmának, midőn gyászünnepélyt rendezett. — Megelőzőleg már 1881-ben, midőn ugyancsak a trónörökös és magas neje, Stefánia főhercegasszony ünnepies bevonulásukat tartották a fővárosba, egyletünk a bevonuláson jelvényeivel testületileg vett részt. — 1893-ban ismét ünnepi gyászt ölt nagy házánkfia, Kossuth Lajos hamvainak eltemettetésekor s szintén testületileg vonul ki a százezrekkel a kerepesi temetőbe, hol koszorut tesz le a nagy halott sirjára. — Ugyanezen 1893-iki évben örvendetes nagy ünnepségnek is volt részese, a Jókai-jubileumnak, melyen egy

négy tagu küldöttsége által volt képviselve, mely egy szép üdvözlő föliratot nyújtott át a nagy magyar költőnek, költőkirályunknak. Hogy mily fényesen vett részt az 1896-iki millennium-ünnepségben, ezt az évi történetünkben már megírtuk. Hogy tehát egyesületünk nyilvános testületi fellépésével is minden alkalommal jelét adta kötelesség- s becsülettudásának, s hogy azzal a társadalomnak is tett eleget, a mondottak után senkinek sincs joga kételkedni. — A külföldi összes testvéregyletekkel a miénk fönnállása óta mindenkor a legjobb kartársi viszonyban állott és szoros kapocs fűzte őt össze amazokkal. Az érintkezés, legalább a hivatalos szakadatlanul áll fönn. Egyesületünk e téren tevékenysége sem kicsinylendő, ha meggondoljuk, hogy a magyar könyvkereskedősegédeknel ez által a kartársi összetartozóság tudata folyton ébren tartatik és a legkellemesebb viszonyok megteremtéséhez adja az impulzust. Példa rá a bécsi »Buchfink« testvéregyletnek 1885-ik és 1896-ik évi látogatása nálunk, melyet mindkét ízben egyesületünk viszontlátogatással bonorált. — A lipcsei testvéregylet ötvenéves jubileumán egyesületünk egy Lipcsében élő szaktársunk s előkelő kiadó által volt képviselve. — Hasonczélu ily magyar egyesület híjján, egyesületünk akkori tagjai közül már 1875. évben lépnek be a berlini »Buchhandlungsgehilfen-Unterstützungs-Verband«-ba s Jancovius volt tagtársunk itt helyben, a lipcsei »Unterstützungs-Verband«-nak állandó magyarországi képviselője. Egyesületünk tehát e téren is mutathat fel kiható tevékenységének áldásos gyümölcseit.

Nincs ma egyesület, mely saját könyvtárával ne rendelkezne. Egyesületünk is — bár elég későn, de nem is oly későn, mint a főnök-egetlet maga, mely mai szerveze-

tében csak 1878-ban alakult meg — rég érezte annak szükségét s Zunft Antal egyleti titkár már 1882-ben buzgólkodik egy olyannak a létesítésében. S nem is sikertelenül. Hartleben A. bécsi kiadó 9 becses művel, Hempel Gusztáv berlini kiadó hattal, Abel Ambrus lipcsei és több külföldi kiadó több-kevesebb szakművel, hazai szak- és kartársaink közül Aigner Károly, Aigner Lajos úr (Figyelője egy teljes kötött példányával) és más kiadványaival, Horowitz Lajos, Koczányi Béla, Sennowitz Adolf, Tengner volt tagtársunk és mások gyarapították, illetve alapját vetették egyleti könyvtárunknak, melynek elhelyezésére 1884-ben Aigner Lajos úr egy nagy szekrényt is adományoz. — Idővel a szaporulat is növekedett, de mert egyletünk saját helyiséggel nem rendelkezett, s a mi 1884-ben kinevezett könyvtári bizottságunknak nem volt módjában azt rendezni, felállítani és a közhasználatnak átadni, annak ügye ma is még sok tenni valót igényel. E téren is meg volt tehát a jó szándék, de némi siker is, s csak az egylet mostoha viszonyainak tulajdonítható, ha az egyleti könyvtár tekintetében nem mutathatunk fel nagyobb eredményt, mint azt, hogy *volt* ám könyvtárunk is. Mert hogy van-e még ma is, e felől az 1896-iki április 29-iki hivatalos gyűlésben felolvasott s jegyzőkönyvbe is felvett jelentésnek a tenorja szerint méltán van okunk kételkedni. Mindenestre a legujabb időben a könyvtárnak ujjaalapítása nem az utolsó programponjtját képezi a jelenlegi elnökségnek. S ha több ily munificens, nagylelkű protektora fog akadni, minő nagyrabecsült és nagyérdemű tiszteletbeli tagunk Hoffmann Alfréd úr, kinek jelentékeny adományából könyvtárunk céljaira 100 koronát fordíthattunk: akkor kétséget sem szenved, hogy egyletünk most már mihamarább saját könyvtárával fog

rendelkezni, mely saját otthonunkban felállítván, s minden tag rendelkezésére állván, bizvást előmozdítani fogja tagjai közt az önképzést és a nemesebb hivatású irányzatokat, a mint hogy Révay Ödön, 1876-iki elnöknek a dicséretre méltó kezdeményezése folytán az egyesület kebelében ez évben alakult önképző, avagy a hogy máshelyen említették, az »önművelődési« bizottság azt előmozdítani iparkodott. E bizottság elnöke Révai Ödön, jegyzője Nádor Gyula (+), tagjai pedig Gombássy, Deutsch és Morgernstern voltak. A bizottság abból a helyes alapelvből indult ki, hogy az önképzés legczélszerűbb és leghathatósbb eszköze a szakbavágó és irodalmi kérdéseket érintő felolvasások tartása. — Havonként egyelőre egy ily felolvasás tartassék. Az elsőt aztán Szana Tamás, a másodikat Révai Samu veterán főnök voltak szivesek megtartani, de a nyár közeledte miatt Deutsch Zsigmond bizottsági tag indítványára egyelőre s alkalmas időre elhalasztattak. És ezzel ismét egy porszemmel hozakodtak elő, hogy a »Csak szorosán« egyesületnek *művelődési* tevékenységét is ad oculos demonstráljuk azoknak, kik mindig csak azt szeretik hajtogatni, hogy hát egyesületünk semminemű komoly kiható tevékenységet nem bír felmutatni. — Hát csak lassan, tisztelt ócsárló uraim, azokkal az agarakkal, vagyis inkább *agyarakkal*! — Hát ez is semmi, amit a »Csak szorosán« egyesület — illetve arra hivatott vagy azzal megbízott tagjai, tehát közvetlenül az ő kebelében — produkált a *magyar bibliographia* terén?! Nem tételezzük fel még a legnagyobb rosszakarónktól sem, hogy legalább ezt az egyet ne concedálja egyesületünknek, miszerint a magyar könyvészet körül, épugy az üzleti czélokra szolgáló, mint az országos statisztikai és tudományos czélokat szolgáló magyar könyvészet körül mégis csak valami érdemet szerzett magának.

S azért ennek a tevékenységének is rövidesen elmondjuk a történetét. Szerény házi kezdeményezésből s mintegy magánczélzatu kezdetekből, a »Csak szorosán« egy-let magyar könyvészete idővel az országos főnök-egyletnek hivatalos könyvészetévé nőtte ki magát. 1876-ban Makáry Gerő tag indítványára egy könyvészeti iroda szerveztetik és egy kimerítő magyar bibliografia szerkesztése határoztatik. Az az évi szept. 29-iki heti gyűlésen már fel is olvastatik az »Ungarisches bibliographisches Auskunfts-Bureau« kinyomtatott »Geschäftsordnung«-ja, mely 15 paragrafusban alapítja meg az ügyrendet. — 1876-ban megindult a »Bibliographia hungarica. Magyar Könyvészet« az egylet saját kiadásában, ugyancsak Makáry Gerő tag szerkesztése mellett, ki ezen évente megjelenő könyvészetnek az I. és folytatólag annak II. és III-ik (1876—1878-iki) évfolyamát szerkesztette. A két első évfolyam kiadása és áruba hozatása után az egyletnek 100 frt 76 kr. haszna volt. Makáry lemondván a szerkesztőségről, a IV. és V. évfolyamot (1879—1880.) Aigner Károly szerkesztette, de a VI. és VII-iket ismét Makáry Gerő. E hét évfolyama az évi Magyar könyvészetnek az egylet saját kiadásában jelent meg. — 1883-ban az egylet azt az ajánlatot teszi a főnök-egyletnek, hogy vegye ő át a könyvészet gazdasági kezelését, míg a szerkesztését továbbra is — még pedig díjtalanul — vállalná el. Ezt az ajánlatot a főnökegylet szívesen és elismerését kifejezve, el is fogadta, s így jelent meg aztán a Magyar Könyvészet VIII. és IX. évfolyama (1883—1884.) Koczányi Béla és Zunft Antal társas szerkesztősége mellett. A X. és XI. évfolyamot (1885—1886.) Zunft Antal maga szerkeszti; a XII. és XIII-ikat (1887—1888.) Bereghi József egyleti tag. A XIV. évfolyammal (1889.), melyet Glück Soma tagtársunk szerkesztett, a »Bibliographia hun-

garica. Magyar Könyvészet» megszűnik, illetve alakot és címet cserél és más berendezést nyer. — 1890 óta ugyanis, mint »Magyar könyvkereskedők évkönyve« jelenik meg. Eddig 7 évfolyamát bírjuk. Az évi könyvészen kívül mindegyik évfolyamban van bőven mindenféle, a könyvárusi szakba vágó hasznos tudni való, s mindegyik évfolyam elé egy-egy hiresebb magyar könyvkereskedő életrajza s arcképe van csatolva. Az évkönyvet is, annak megjelenése óta (1889.) máig egyletünk régi derék tagja, Glück Soma szerkeszti csekély honorárium mellett. Szellemi szerzőjének és megalapítójának is Benkó Gyula urat, a Franklin-társulat érdemes igazgatóját kell hogy valljuk, mert az ő buzgólkodásának s fáradozásainak köszöni Évkönyvünk lételetét. Az első hat évfolyam elé Sennowitz Adolf veterán tagtársunk írta az életrajzokat, a 7-ik évfolyam elé Danielisz Lipót, a kit csak két hete, hogy kivittünk örök nyugalma helyére. Azonfelül egyletünk egyik tagja a »Corvina« számára is szerkesztette a könyvészetet, mióta e könyvárusi hivatalos szaklap csak létezik (1878.); eleintén egészen díjtalanul, s csak későbbben némi remuneration mellett. Jelenleg az »Évkönyv« szerkesztője, Glück Soma, egyszersmind a »Corvina« könyvészetét is szerkeszti.

És ez azon kiható tevékenysége részben egyletünknek, mint testületnek s részben az ő egyes tagjainak, melylyel egyenesen a magyar irodalomnak is tettünk némi szolgálatot. S ha nem is terjedne ki egyletünk kiható tevékenysége másra, mint csak a magyar könyvészetnek immár huszonhárom esztendőn át való lankadatlan, sok fáradsággal s vesződséggel járó mivélésére s ápolására: még akkor is just formálhatnánk arra, hogy egyletünk ne tartassék csak amolyan mulatozó

kompániának, mely csak fogyasztani tud, de teremteni nem. Hiszen volt idő, mikor mi könyvkereskedő-segédek egyenesen a magyar tudományos akadémia egyik szakbizottságában, mint szellemi munkatársak vettünk részt. Történt ez pedig 1883-ban, midőn az akadémia nyelvészeti osztálya egy kereskedelmi szakszótár kiadatásán fáradozott. E szótár anyagának a könyváruusi szakterminusokkal való bővítése céljából, az akadémia a főnök-egyletet szólította fel, mely e munkálatot viszont a segédek egyletéhez utalta, mely e megtisztelő megbízást el is fogadta, s Gombássy, Koczányi, Glück, Aigner (Károly) és Révai Ödön tagokból álló »szakszótár bizottságot« küld ki. Julius elején a magyar könyváruusi terminológia már kész s könyomatban szétosztatván felülbírálat végett, annak megtörténte után a főnök-egyletnek adatik, hogy azt rendeltetése helyére juttassa. Igen talpraesett az ötös szótárszerkesztő bizottság jelentése, mely a közönséges ilyféle jelentéseknel szokottnál magasabb oratóri és stílári színvonalon állva, a fentnevezett öt kartársnak nem közönséges műveltségére és szakképzettségére a legelőnyösebb vilá-gosságot veti.

Egyletünk kebelében, akkori tevékeny elnöke, Horowitz Gedó indítványára 1874-ben egy helyeszközlő iroda szerveztetik, melynek feladata a hely nélküli pesti és vidéki segédeknek, első sorban pedig az egylet tagjainak alkalmazása valamelyik helybeli vagy vidéki könyvkereskedésben. Vezetése sok tapasztalatot, hely- és személyismeretet s főleg sok tapintatot kíván, s a mi helyeszközlő irodánk vezetését is mindig a legderekből tagok tartották kezükben. Itt is a névsorokat mellőzzük. Nem kívánjuk semminemű száraz statisztikai kimutatásokkal, névsorokkal s egyéb ilynemű, nem egy fel-

olvasás keretébe tartozó, legfőlebb a tagtársakat érdeklő dolgokkal untatni a mélyen tisztelt hallgatóságot. S különösen pontos névsorok dolgában nem bírnánk kielégíteni a kíváncsiak vágyát. Csak ha itt-ott rábukkanunk egy oly névre, mint többek közt a Rakodczay Páléra, a későbbi színigazgató és jeles dramaturgéra, ki 1875-ben még a könyvkereskedősegédi pályán működött, s egyletünknek is volt tagja: elgondolkodunk azon, hogy hát ez a mi sokat ócsárolt s kisebbitett egyletünk, mely ilyen tagokat tud felmutatni, mint például Rakodczayt is, még sem lehet oly hiábavaló kompánia, mint a minőket szép hazánk ezrivel bir kimutatni.

Voltaképen a »Csak szorosán« egylet kebelében először megpendített eszméje egy alapítandó »segély-alap«-nak is egyletünk humanitár tevékenységének a ressortjába tartoznék. De mivel inkább külön s nyilvános jellegű ügy, azért az egylet jótékonsági tevékenységétől elválasztva adjuk azt elő. Az 1876-iki esztendő egyleti elnökének, Horovitz Guidó tagtársunknak, az érdeme, hogy egy könyvárussegédi segély-alap létesítésének az eszméjét pendítette meg, mely indítványilag kifejezett eszme élénk helyesléssel találkozott, s az illető heti gyűlés ezt elvben magáévá is tette és a jövő közgyűlés napirendjére kitűzte. — E nagy horderejű szép szándék tisztán bugyogó patakocskája az akkori egylet Zahara homokjában veszett el. Az 1879-iki közgyűlés-kor ugyancsak Horovitz Guidó újból pendíti meg ezen eszméjét, ihletett beszédével mintegy Mózesként a pusztá homokjából varázsolván elő a nyomaveszett patakocská életet adó vizét. A közgyűlés ismét magáévá teszi az ügyet és egy négy tagu bizottságot küld ki az ügy tanulmányozására, ámbár az akkori elnök, Deutsch Zsigmond nyíltan kimondja, hogy nem tartja időszerűnek.

E bizottság is eltévedt valahol a Zaharában, nyomtalanul eltévedt, se h iradója, se referense nem maradt. — De azért 1885-ben az eszméjeért lángoló Horovitz Guidó megint csak előáll vele. Egész külön történetet írhatnánk a magyar könyvkereskedő-segédek segély-alapja ügyének örömtelen születéséről és gyászos kimulásáról. Az ügyet végre-valahára a főnök-egylet kénytelen kezébe venni, de ez is csak hosszú vajudozások után, különösen Benkó Gyula ur lelkes és kitartó fáradozásai mellett alakította testté az ügyet annyira, hogy ma már jelentékeny segély-alappal rendelkezik, de olyannal, mely nem csupán a segítség segélyezésére, de a főnökökre is kiterjedt. — A mint előadtuk, ebből a mi egyletünkre tehát alig hárulhat valami érdem. De hogy volt benne hozzá jóakarat, legalább több tagja és az elnökség részéről is, s hogy egyletünk kebeléből indult ki az eszme, melyet aztán a tehetős főnök-egylet tovább fejlesztett és megvalósított: ez — szerintünk — mégis némi érdem számba megy.

Et nunc venimus ad fortissimum casum. Bemutatjuk egyletünket mint szórakozó, vigadó és mulatozó libris-legény kompániát. Ez aztán a kompánia! Mert hogy egyletünk egyik főtendenciája a szórakozás, a vigáság, a mulatság, ez alapszabályainkban is tisztán ki van mondva azzal, hogy a »Csak szorosán« egylet egyik célja a könyvtáros kartársak közti jó viszony élesztése és ápolása. És mi más által is lehetne elérni e célt, ha nem a heti társas összeföveteleinkkel, az évente egyszer-kétszer megtartani szokott kisebb-nagyobb estélyekkel, tánczvigalmakkal avagy kirándulásokkal. Azért a mi alapszabályaink ezt így kívánják s e magna chartánkon mindeddig még senki sem mert egy jottát sem változtatni, akárhányszor mentek is át alapszabályaink az

átgyúrás processusán. Igenis mi szeretünk örvendni fiatal életünknek, mi szeretünk szórakozni, vigadni, mulatozni s ez szinte hozzá tartozik a mi *kiható* tevékenységünkhez, melyhez mi oly *behatóan* értünk, mint kevés boltoshalandó. Huszonöt év óta megtartott téli, nyári, tavaszi vagy őszi mulatságainkról (rendesen legalább kettő a négy évadban, mert többre még nem telt eddig), egész külön történetet írhatnánk, de erre most már nem érünk rá. Elég, ha fölemlítjük, hogy mulatságainkat mindenkor a szivélyesség, a tiszta vidámság és elpusztíthatlan jó kedv, de a mérséklet és a holnapról való gondolkodás is jellemezte s jellemzi most is. — Nem volnánk azok, akik vagyunk, libris-legények és jórészt libris bohémek is, ha az életfilozofiának azon egyetlen helyes irányát nem követnők, hogy: ember örvendj életednek s örvendj kétszeresen vagy more librario akár tizenkétszeresen, mig fiatal vagy. »Post multa saecula pocula nulla!«

S ezzel bevégeztük szerencsésen a »Csak szorosan magyarországi könykereskedőségek egyesületének« a huszonötéves történetét. Megírtuk és elmondottuk igazán, minden álszégyenkedés és kendőzés nélkül. Bemutattuk együletünket és magunkat úgy, a milyen és a milyenek mi könyvkereskedőségek vagyunk. Ne mondanak — esdünk — túlszigoru ítéletet fölöttünk, hiszen beismertük minden bajainkat, hibáinkat, talán a kellefinél is nagyobb őszinteséggel, s ez nem jelenthet mást, mint hogy megvan bennünk minden jó igyekezet bajainkat orvosolni, hibáinkat jóvátenni. Együletünk, mint már történetünk kezdetén is hangsúlyoztuk, soha sem tört nagy dolgokra; egyszerű, szerény körben mozgó *társas együletnek* alakult, és annak is maradt mind máig. —

Azért mindazok, a kik egyletünk huszonötéves történetét hallották és olvasni fogják, legyenek elnézők irántunk és ha mégis valami helytelenben, roszban leledzenénk, mentsen föl minket, ha nem más, hát az, hogy fiatalok vagyunk, fiatalok voltak elődeink, s *talán* fiatalok lesznek utódaink is. Azt a keveset pedig, a mit egyletünk komoly tevékenységből bír felmutatni, azt ne kisebbsítsék. Egyletünk sem a múltban, sem a jelenben nem produkálhatott szebb, több s egészségesebb gyümölcsöt, mint a mennyit a mindenkor útjában állott s még ma is álló legkülönfélébb hátráltató, kevezőtlen befolyásu viszonyai közt produkált. Törekvésünk az előrehaladásra, a tökéletesbülésben komoly és szilárd. — De ha mind ezek sem elegendők arra, hogy egyletünk létjogát beigazolják, amint hogy vannak is oly rosszakaróink, kik e létjogunkat tőlünk elvitatni akarnák, s ha nem sikerülne is a világ, azaz a mi kis világunk elismerését kiérdemelnünk: akkor legalább egy marad számunkra és ez a legjobb szándékkal teljesített kötelesség vigasztaló és felemelő érzete, öntudata. Es ez az érzet s öntudat az, melyben jutalmunkat fogjuk találni; és ez az érzet s öntudat legyen aztán vezérünk is, mely serkentsen azon az uton való tovahaladásra, s azon célok elérése felé, melyek ama áldott emlékü elődeink előtt lebegtek, kik most huszonöt éve hogy megalakították egyletünket. — Nem vagyunk sem ihletett poéták, sem fölkennt írók, hogy azt mondhatnánk magunkról: »sic itur ad astra.« Azt sem szeretnénk magunkról mondani, a mit tisztelt kiadó főnökeink kénytelenek írni zászlójukra, hogy: »sic itur ad maculaturum.« De azt az egyet mégis elmondhatjuk magunkról, mert igaz való, hogy »sic itur ad tabernam ubi libro, ubi astro signatam.« — Elmondánk!